

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA İŞ KAZASI KAVRAMI

Arş. Gör. Yalçın BOSTANCI
Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

GİRİŞ

Sosyal Sigortalar Kanunu ile teminat altına alınan risklerden biri de iş kazalarıdır. Kanun iş kazası ve meslek hastalığını tek bir sigorta kolu olarak düzenlemiştir. İş kazası ve meslek hastalıkları sigortası geçici, yahut sürekli gelir kaybına uğrayan sigortalıya veya onun yakınlarına yardımlar sağlar. İş kazası ve meslek hastalığı, iş kazasının ani bir olay sonucu, meslek hastalığının ise yavaş yavaş ortaya çıkması bakımından birbirinden ayrılırlar.

Biz bu çalışmamızda Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında iş kazası kavramını incelemeye çalışacağız. Söz konusu kavramı incelerken konunun uygulama için de önem taşıması ve sıkça yargıya intikal etmesi nedeniyle mümkün olduğunca çok sayıda Yargıtay kararı kullanılmaya çalışılacak, doktrin ve uygulamadaki görüş farklılıklarına değinilecektir.

I. TANIM

İş kazası kavramı Alman Hukukunda bedeni etkileyen, ani, prensip olarak alışılmışın dışında, dıştan gelen zorlayıcı etkilerle meydana gelen (harici) zarar verici bir olay olarak tanımlanmaktadır¹. Dış etken yoksa, iç etkene bağlı bir hastalık söz konusudur. İstisnaen iç etkene bağlı olaylar da iş kazası kapsamında değerlendirilebilmektedir. Zarar bedeni, ruhi veya zihni olabilir. Anilik unsuru

¹ SÖZER Ali Nazım, 506 sayılı Yasada İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası, Prof. Dr. Kenan Tunçomağ'a Armağan, İstanbul 1997, s.408.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

olayın sınırlı bir zaman parçası içinde meydana gelmesini anlatmaktadır. Sınırlı zaman ise, en fazla bir günlük çalışma süresi olarak kabul edilmektedir. Bu süre aşıldığında zarar verici etki meslek hastalığının doğumuna sebep olur. Ancak tüberküloz gibi her iki halde de gerçekleşebilecek iş göremezlik durumları mevcuttur. Tanımı ve özellikleri yukarıdaki gibi belirlenmiş olan bu kavramın sınırları Alman Sosyal Sigortalar Kanununda belirlenmiş bulunmaktadır. Buna göre, bir çalışma aracı ile meşgul iken doğan kaza, sigortalı hesabına işverence yatırılan paranın, para ödeyen ilgili kurumdan çekilmesi sırasında doğan kaza, yol kazaları, iş göremezliğin telafisi için yapılan sağlık tedavileri ve mesleki yardım faaliyetleri sırasında doğan kazalar iş kazası sayılmaktadır².

Türk Hukukunda ise, Borçlar Kanunu ve İş Kanunu iş kazasının tanımını yapmış değildir³. Sosyal Sigortalar Kanunu da bir tanım vermiş olmaktan ziyade iş kazasının bazı unsur ve koşullarını saymış bulunmaktadır⁴. Gerçekten adı geçen Kanunun 11. maddesine göre, "İş kazası: a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, b) işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla, c) sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, d) emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, e) sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olaydır". Görülüyor ki, bu hüküm iş kazasının tanımını vermekten çok, iş kazasının kimi öge ve koşullarını, daha doğrusu, ne gibi "hal ve durumlarda" bir kazanın iş kazası sayılacağını, "yer ve zaman" koşullarıyla sınırlayarak belirtmektedir⁵.

Kanunun düzenlemesine göre, iş kazası, birdenbire veya hiç değilse kısa bir zaman parçası içinde ortaya çıkan⁶, kanunda belirtilen durumlarda meydana gelen ve sigortalıyı bedence veya ruhça zarara uğratan olaydır. Buna karşılık olayın istenilmez ve dıştan meydana gelen bir etkenden kaynaklanması Kanunda öngörülmüş değildir⁷.

İş kazasının genel olarak tanımı konusunda dört görüş bulunmaktadır⁸. Bir görüşe göre "iş yapılırken veya işin yapılması dolayısıyla meydana gelen kaza iş kazasıdır". Bu görüş iş kazasını oldukça dar bir çerçeve içine sokmaktadır. "İşçinin,

² SÖZER, İş Kazası, s.408.

³ EREN Fikret, Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, Ankara 1974, s.5.

⁴ TUNCAY A. Can, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 10. B., İstanbul 2002, s.237.

⁵ GÜZEL Ali/ OKUR Ali Rıza, Sosyal Güvenlik Hukuku, 10. B., İstanbul 2004, s.227.

⁶ ÇENBERCİ Mustafa, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 1985, s.117.

⁷ TAŞKENT Savaş, İş Kazası Kavramı, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, C.II, İstanbul 2001, s.1951.

⁸ Bu görüşler için bkz., ATABEK Reşat, İş Kazası ve Sigortası, İstanbul 1978, s.49-50.

iş sözleşmesinin yerine getirilmesi amacıyla günlük yaşantısı içinde bulunduğu sırada meydana gelen kazaların tümü iş kazasıdır" şeklinde tanımlayan görüş ise, iş kazasının çerçevesini aşırı genişletmektedir. Diğer bir görüşe göre ise, "işçinin, işverenin otoritesi altında bulunduğu süre içinde meydana gelen kazalar iş kazasıdır". İşverenin otoritesinin nerede başlayıp nerede bittiğinin tam olarak belirlenmemesi bu görüşün zayıf noktasını oluşturmaktadır. "Otorite" teriminden, işverenin emir ve talimatı bulunması da anlaşılabilir⁹. Böyle olduğunda, işçinin işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi durumunda geçen boş zamanında, sözelimi sinemaya gittiğinde veya lokantada yemek yerken ya da işverene ait malı kurtarmak amacıyla denize dalması sonucunda veya kadın sigortalının çocuğuna süt verdiği sırada bir kazada ölmesi olaylarında, işverenin ne gibi otoritesinin veya emir ve talimatının bulunduğu sorusu akla gelecektir¹⁰. Bu bakımdan "otorite" kıstasını çok mutlak anlamda anlamamak yerinde olacaktır. Kazaya uğranıldığı sırada görülmekte olan işin işverenin çıkarlarına (ya da işletme amaçlarına) hizmet ettiği hallerde sigortalının işverenin otoritesi altında bulunduğunu kabul etmek gerekir¹¹.

"İşin yarattığı rizikoların neden olduğu tüm kazalar iş kazasıdır". Şeklinde iş kazasını tanımlayan görüşün ise, iş kazasını genel olarak en iyi tanımlayan görüş olduğu söylenebilir¹².

II. UNSURLARI

A) Kazaya Uğrayanın 506 Sayılı Kanun Anlamında Sigortalı Sayılması

Kaza sonucu bedence veya ruhça arızaya uğrayanın, sigortalı bir kimse olması zorunludur. Aksi takdirde bir iş kazasından söz edilemeyecektir. Mesela bir işverenin kendi işyerinde kazaya uğraması durumunda 506 sayılı Kanun anlamında bir iş kazası mevcut olmayacaktır¹³. Kimlerin sigortalı sayılacağı Kanunun 2. maddesinde belirlenmiştir¹⁴. Bu maddede öngörülen koşulları yerine getirenler, işe alınmalarıyla kendiliğinden¹⁵ sigortalı sayılacaklarından (SSK.6); bunların işveren

⁹ GÜZEL/ OKUR, s.231.

¹⁰ TAŞKENT, s.1952.

¹¹ TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.240.

¹² TAŞKENT, s.1952.

¹³ ALPER Yusuf, Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sosyal Sigortalar, Bursa 2003, s.213; GÜZEL/ OKUR, s.227.

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. BOSTANCI Yalçın, Sosyal Güvenlik Hukukunda İsteğe Bağlı Sigortalılık İstanbul 2004, s.6 vd.

¹⁵ SÖZER Ali Nazım, Sosyal Sigorta İlişkisi, İzmir 1991, s.31; GÜVEN Ercan, Sosyal Sigortaların Zorunluluk Prensibi İçinde Sigortalılık Niteliği Sorunu, E.İ.T.İ.A.D., C.IX, S.1, Ocak 1973, s.275; AYHAN Abdurrahman, Sosyal Sigorta ve Özel Sigorta Arasındaki İlişki ve Farklara Genel Bir

tarafından Sosyal Sigortalar Kurumuna bildirilmemiş olması, bu niteliklerini ortadan kaldırmaz. Yani, hizmet sözleşmesine dayanılarak¹⁶ bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar, Kuruma bildirilmeden bir kazaya uğrasalar dahi yine uğradıkları kaza iş kazası sayılacaktır¹⁷. Aynı şekilde iş kazasının varlığı için, sigortalı olma dışında başka koşulların, -belli bir süre sigortalılık ya da belli bir süre prim ödemiş olma- gerçekleşmesi aranmayacaktır. Buna göre diyebiliriz ki işe girdikten birkaç saat sonra uğranılan kaza iş kazası olarak kabul edilecek, yine sigortalının yaşının küçük olması, olayın iş kazası sayılmasını engellemeyecektir¹⁸.

Belirtmek gerekir ki, SSK.2 anlamında sigortalı olup, yine aynı Kanunun istisna hükmü (SSK.3) uyarınca "sigortalı sayılmayanlar" arasında yer alan bir kimsenin uğradığı kaza iş kazası olarak kabul edilmeyecektir. Bunlar bir iş sözleşmesine dayanarak işveren tarafından çalıştırılsalar bile (sigortalılık niteliğinin ve dolayısıyla iş sözleşmesinin varlığını yargıç belirleyecektir) Sosyal Sigortalar Kanununun kapsamı dışında tutulduklarından, iş kazası sigortası hükümlerinden yararlanamazlar. Bununla birlikte, Kanun istisnalarının istisnası denilebilecek bir düzenlemeyle bazı kimseleri iş sözleşmesine dayanarak çalışmasalar bile bazı sigorta kolları, bu arada iş kazası ve meslek hastalıkları açısından sigortalı saymıştır. Dolayısıyla bunların uğradıkları kaza iş kazası olarak kabul edilecektir. Bu grupta yer alanların başında çıraklar gelmektedir. 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununa göre, "*...Aday çırak, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere sözleşmenin akdedilmesi ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun iş kazaları ve meslek hastalıkları ... hükümleri uygulanır*" (m.25/IV). Şu halde bunların uğradıkları kaza iş kazası sayılacaktır¹⁹.

Sosyal Güvenlik Destek Primi ödeyenler de (SSK.3/II-C), iş kazası sigortasından sağlanan yardımlardan (SSK.12) yararlanabileceklerdir. Dolayısıyla

Bakış, Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F.D., C.V, S.1, Haziran 1987; **DOĞAN** Kübra, Sosyal Sigorta İlişkisinin Hukuki Niteliği Üzerine Bir Deneme, İş Hukuku Dergisi, C.III, S.III, 1993, s.430; **ŞAKAR** Müjdat, Sosyal Sigortalar Uygulaması, İstanbul 2004, s.116; **YELEKÇİ** Memduh, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 2001, s.15; **GÜVEN**, s.275; **GÜZEL/ OKUR**, s.110-111; **SÖZER**, Sigorta İlişkisi, s.31; Yargıtaya göre de hizmet akdine dayanarak bir işveren tarafından çalıştırılan kimseler sigortaya bildirilsin ya da bildirilmesin sigortalı sayılır (Y9HD., 27.5.1988, 4912/ 5332, YKD, Mart 1988, s.354-355).

¹⁶ Yargıtay bir kararında: "Olayın iş kazası sayılması için kazaya uğrayan ile işveren arasında BK.313.maddesine göre hizmet sözleşmesinin mevcut olması gerekir" demiştir (**ERTÜRK** Erhan, Sosyal Sigortalar Uygulaması, Ankara 1999, s.123); Aynı yönde, Y10.HD., 30.5.1995, 4641/5019, **ERTÜRK**, s.124.

¹⁷ Y10.HD., 5.10.1987, 4723/4893, YKD., Ocak 1988, s.120; Aynı yönde: Y9HD., 30.5.1989, 2781/4811, İşveren Dergisi, Ocak 1990, s.17,18; Y10.HD., 18.9.1989, 6374/6203, Çimento-İşveren Dergisi, Ocak 1990, s.26.

¹⁸ **GÜZEL/ OKUR**, s.227; **TUNCAY**, Sosyal Güvenlik, s.237.

¹⁹ Yargıtay da, endüstri meslek lisesi öğrencisinin uğradığı kazayı iş kazası olarak nitelendirmiştir (Y10.HD., 20.9.1993, 1888/9625, YKD, Şubat 1994, s.224 vd).

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

bunların uğradıkları kaza da iş kazasıdır. Öte yandan, 17.10.1983 tarih ve 2925 sayılı Kanun tarım işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışanları, isteğe bağlı olarak, kendi kapsamı açısından sigortalı saymış ve iş kazasının bir tanımını vermiştir. Buna göre, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada ve işi ile ilgili olarak meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olay iş kazasıdır. Böylece, 506 sayılı Kanunun kapsamında bulunmayan süreksiz tarım işçileri bu özel yasayla, (isteğe bağlı da olsa)²⁰, sosyal güvenliğe kavuşturulmuş olmaktadır. Bunların iş kazası ve meslek hastalığına uğramaları halinde 506 sayılı Kanunun iş kazaları ve meslek hastalıklarına ilişkin 13, 14, 15, 18, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 31. maddeleri kendileri hakkında da uygulanacaktır (2925 sayılı Kanun m.39),

Yukarıdaki açıklamalar karşısında, bir işverenin kendi işyerinde kazaya uğramasında olduğu gibi bir kimse işyerine arkadaşını ziyaret amacıyla geldiği sırada bir kaza geçirdiğinde, sigortalı olmadığı için, bu olay da iş kazası olarak nitelendirilemez²¹. Kuşkusuz sigortalılık niteliğinin varlığını daha önce de belirtildiği gibi yargıç belirler. Nitekim, Yargıtay, piyasa hamalı sayılmayan bir kimsenin haftada üç gün işverenin direktifi altında çalışmasını, sigortalı sayılmanın "zaman" ve "bağımlılık" unsurlarının oluşması bakımından yeterli bulmuş ve bu kişinin uğramış olduğu kazayı iş kazası olarak nitelendirmiştir²². Yine Yargıtay'a göre, işveren çağırıldıkça işbaşı yapan, piyasa hamalı olmayıp sadece bir işverene bağımlı olarak iş gören hamal işçi sayılır; günün tüm iş saatinde sürekli çalışmıyor olmak iş sözleşmesinin varlığını ortadan kaldırmaz. Olayda kısmi (part-time) çalışma sözkonusudur. Dolayısıyla, uğranılan kaza iş kazasıdır²³.

Sigorta ilişkisini doğuran iş sözleşmesinin yasanın emredici kurallarına aykırı olması nedeniyle geçersiz sayılması durumunda, sigortalılık ilişkisi de geçmişe etkili olarak değil, ileriye yönelik olarak sona ermiş sayılacaktır. Bir başka deyişle, iş sözleşmesinin geçersizliği öne sürülene kadar geçen sigortalılık süresi – iş sözleşmesinin kendisi gibi- geçerli kabul edilecektir²⁴.

²⁰ GÜZEL/ OKUR, s.128-129.

²¹ Y21.HD., 20.11.1997, 7353/7596; Yargıtay önüne gelen başka bir olayda, "... kazaya uğrayan ile Orman Bakanlığı arasında bir hizmet akdi ilişkisi bulunmadığı gerekçesiyle kazanın iş kazası olarak nitelendirilemeyeceğine, giderek davaya iş mahkemesinde bakılamayacağına karar vermiştir (Y21HD., 21.9.2000, 5602/5932, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2000, Ankara 2002, s.203).

²² Y10.HD., 15.5.1990, 3404/4587, GÜZEL Ali, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1990, İstanbul 1992, s.176.

²³ Y10.HD., 8.6.1995, 5048/5358, Çalışma Hayatı İle İlgili Yargıtay Kararları, 1990-1995, Kamu-İş, Ankara 1996, s.704,705.

²⁴ Y10.HD., 20.5.1997, 3965/3791, Yargıtay'ın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1997, İstanbul 1999, s.283,284.

B) Sigortalının Kazaya Uğraması

1) Genel Olarak Kaza Kavramı

Sözlük anlamı bakımından kaza, "can ve mal kaybına veya zararına sebep olan kötü olay"dır. Hukuki açıdan ise kaza kavramının biri geniş, öbürü dar olmak üzere iki anlamı bulunmaktadır. Ani bir şekilde ve istenilmeyerek bir zararın doğumuna amil olan sebepler kompleksinin bütününe geniş anlamda kaza adı verilir²⁵. Bu anlamdaki kaza kavramına, vücut bütünlüğünün ihlali (cismani zarar) ve ölüm dahil olduğu gibi, eşyaya ilişkin zarar da dahildir. Buna karşılık, dar anlamdaki kaza kavramı ise, insan vücudunun zarar görmesi, yani ölüm veya vücut bütünlüğünün ihlali. İş kazaları açısından bu dar anlamdaki kaza kavramı önem taşır; eşyaya ilişkin zararlar iş kazası olarak nitelendirilemezler²⁶. Borçlar Hukuku açısından kaza (ya da olağanüstü hal), borçlunun kusur ve iradesi dışında meydana gelen, önceden öngörülemeyen, kaçınılması mümkün olmayan, zarar doğuran ve borçluyu sorumluluktan kurtaran herhangi bir olaydır²⁷.

İş kazası aslında dar anlamdaki kaza kavramının SSK'nın 11. maddesinde belirtilen hallerden birinde meydana gelen özel biçimidir. Şu halde, dar anlamdaki kaza kavramını oluşturan unsurlar ile, iş kazası arasında ortak yönler bulunmaktadır; ancak mutlak bir özdeşlikten söz edilemez²⁸. Bu açıdan buradaki kazanın unsurlarını açıklığa kavuşturmak gerekmektedir.

2) Unsurları

a) Dıştan Gelen Bir Olay

Sigortalıyı bedenen ya da ruhça zarara uğratan yahut ölümüne neden olan olayın dıştan gelen bir etkenle meydana gelmiş olmasının gerekip gerekmediği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.

Doktrindeki bir görüşe göre²⁹, kaza, mağdurun vücut bütünlüğüne, organik yapısına yabancı, harici bir etken, dış bir olay sonucu meydana gelmelidir. İşyerinde patlama, bir maddenin çarpması, düşmesi, havadan zehirlenme, elektrik cereyanına kapılma, yüksekten düşme, güneş çarpması gibi. Buna karşılık işyerinde meydana gelmiş olsa dahi sigortalının kronik kalp yetmezliği veya beyin

²⁵ EREN, s.6.

²⁶ GÜZEL/ OKUR, s.228; EREN, s.6.

²⁷ TEKİNAY/ AKMAN/ BURCUOĞLU/ ALTOP, Tekinay Borçlar Hukuku, 7. B., İstanbul 1993, s.1000.

²⁸ GÜZEL/ OKUR, s.229.

²⁹ EREN, s.9; GÜZEL/ OKUR, s.229; TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.238.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

anevrizması sonucu ölümü dışarıdan gelen bir etkenle bir ölüm şekli olmadığı halde bu konudaki görüş farklılığı dolayısıyla tartışmalıdır³⁰.

Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise, kaza Kanunda (SSK.11) "*sigortalıyı bedence veya ruhça arızaya uğratan olay*" biçiminde tanımlanmıştır. Buna göre, ölüm olgusu da dahil olmak üzere, insan vücudunun zarar gördüğü olaylar iş kazası olarak nitelendirilebilecek iken, eşyaya ilişkin zararlar iş kazası kavramı dışında kalırlar. Kanaatimizce de Kanundaki bu ifade karşısında, iş kazasından söz edebilmek için her şeyden önce zarar verici olayın dıştan gelen bir etkenden kaynaklanması gerektiği görüşlerine katılmak mümkün değildir. Ayrıca sözkonusu durum maddede de öngörülmemiştir. Kaza (veya olağanüstü hal) olgusunun Borçlar Hukukundaki tanımı sosyal sigorta uygulamasına örnek olamaz³¹.

Yargıtay da, işyerinde geçirilen beyin kanaması oluşan felci ve işyerinde kalp krizi sonucu ölümü iş kazası olarak kabul etmiştir³².

b) İstenilmeyen Bir Olay

Meydana gelen olayın sigortalı tarafından istenilmemiş, arzu edilmemiş olmasının gerekip gerekmediği konusunda da doktrinde farklı görüşler mevcuttur.

Bizim de katıldığımız görüşe göre, sigortalının kendi kusuru sonucu uğradığı kaza da iş kazası sayılır. Sigortalının kastı, bir olayın iş kazası sayılmasına engel değildir. Gerçekten, SSK.110'da, kastı yüzünden iş kazasına uğrayan sigortalıdan söz edilmekte ve böylece sigortalı tarafından istenerek gerçekleştirilen bir olayın, iş kazası sayılmasını engellemeyeceği açıkça ifade edilmektedir.

³⁰ TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.238.

³¹ TAŞKENT, s.1954.

³² Karara konu olan olayda, gece bekçiliği yapan sigortalı işyerinde iken geçirdiği beyin kanaması sonucu felç olmuştur. Yargıtay, sigortalının işyerinde çalışmakta iken felç olmasına dayanarak, bu durumun iş kazası olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Y21HD., 21.11.2002, 9004/10005, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2002, Ankara 2004, s.342); Başka bir kararda da, uyuşmazlık konusu olayda, davacı murisi işyerinde kalp krizi geçirerek öldüğü için bunun SSK.11/A-a,b hükmü gereğince iş kazası kabul edilmesi gerekir (Y21HD., 30.4.2002, 2320/3639, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2002, Ankara 2004, s.343); Söz konusu kararları değerlendiren, **CANIKLIOĞLU**'na göre, beyin kanaması ile ilgili olayda, bekçinin işyerinde yapmak zorunda olduğu ve aşırı güç sarf etmesi sonucu bir beyin kanaması geçirme söz konusu ise, bu olay iş kazası olarak kabul edilebilir. Buna karşılık, örneğin yüksek tansiyonu olan sigortalının işyerinde bulunduğu sırada beyin kanaması geçirmesi iş kazası olarak kabul edilemez. Yargıtay kararında dıştan gelen bir olaydan söz edilmediği için karara konu olan bu olay iş kazası değildir. İşyerinde geçirilen kalp krizi ile ilgili olarak da, kaza olarak nitelenebilecek, dışardan bir etken söz konusu olmaksızın kalp krizi geçirme kural olarak kaza değildir ve işyerinde vuku bulmuş olsa dahi, bu durum iş kazası olarak kabul edilemez (**CANIKLIOĞLU** Nurşen, Sosyal Sigorta Türleri, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2002, Ankara 2004, s.342-344).

Sigortalının kastı, maddede belirtildiği üzere sadece Kurumca yapılacak parasal yardımların kapsamını etkilemekte; sağlık yardımları açısından olumsuz bir sonuç doğurmamaktadır³³. Sigortalının kastı olayın iş kazası olarak nitelendirilmesine engel görünse idi, sağlık yardımlarının yapılması sözkonusu olmazdı³⁴. Belirtilen nedenle Yargıtay da, sigortalının işyerinde intihar etmesini iş kazası olarak kabul etmiştir. Yargıtaya göre, "... *intihar eylemi eğer işyerinde gerçekleşmiş ise, olayın salt işyerinde meydana gelmesi durumunda bile, intihar eden sigortalının gördüğü işle ilgili ve işverenin kusurundan kaynaklanmamış olmasına rağmen 506 sayılı Yasanın 110. maddesi açıklığı gereği olay yine iş kazasıdır*"³⁵. Bu örnek, iş kazasında zarar verici olayın mutlaka dıştan gelmesinin gerekmediğini, sigortalı tarafından istenerek gerçekleşebileceğini göstermektedir³⁶. Ne var ki, SSK.110'da belirtildiği üzere, sigortalının kastı kurum tarafından sağlanacak yardımların kapsamını etkileyecektir³⁷.

Diğer bir görüşe göre ise, dıştan gelen etkenin sigortalı tarafından istenilmemiş, arzu edilmemiş olması gerekir. Sigortalının kazanın oluşumunda kastının bulunması halinde artık iş kazasından söz edilemez³⁸. Sözkonusu madde (SSK.110), sigortalının kasıtlı fiillerini de iş kazası sayan değil, kasıtlı davranan sigortalıyı bazı yardımlardan yoksun bırakmak suretiyle adeta cezalandıran bir hükümdür. Kasıtlı fiil sonucunda da olsa, vücutça zarara uğrayan sigortalıya sağlık yardımı yapılmasını öngören insancıl bir düşüncenin ifadesidir. Bu nedenle SSK.110 hükmüne ters bir anlam vererek işyerinde intiharı dahi iş kazası olarak değerlendirmek iş kazası kavramını sonu belirsiz boyutlara kadar genişletmek olur. Çünkü intihar olayında olayın nedeni, yapılan iş olmayıp, sigortalının iradesidir. Diğer bir anlatımla kaza iradi olamaz. Bu nedenle işyerinde meydana gelse dahi iş kazası sayılmaz. Buna karşılık işyerinde, kendini öldürme kastı olmadığı halde, yanlış bir hareket sonucu ya da bilmeden kendi ölümüne sebep olan sigortalı intihar etmiş değil iş kazası sonucunda ölmüş sayılır³⁹.

c) Âni Bir Olay

Müdahalenin meydana gelmeden evvel bilinmesi, beklenmesi ve suretle önlenmesi mümkün olmamalıdır⁴⁰. İş kazası, aniden veya çok kısa bir zaman

³³ GÜZEL/ OKUR, s.203; ÇENBERCİ, s.117; TAŞKENT, s.1954.

³⁴ TAŞKENT, s.1955; GÜZEL/ OKUR, s.229.

³⁵ Y10HD., 5.7.2004, 4465/6425, Toprak İşveren, S.63, Eylül 2004, s.12-13; Aynı yönde, Y10HD., 29.3.1979, 8413/2759, YKD., Ağustos 1979, s.1167.

³⁶ TAŞKENT, s.1955.

³⁷ ÇENBERCİ, s.117,118.

³⁸ EREN, s.10; TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.238.

³⁹ TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.238-239.

⁴⁰ TURAN Güngör, Bağ-Kur Kanunu Açısından İş Kazası Kavramı ve Hukuki Sorunlar, Kamu-İş, C.3, S.4, Temmuz 1994, s.115.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

aralığı içinde meydana gelen bir nedenle ortaya çıkan bir olaydır. Oysa meslek hastalığı uzun bir zaman parçası içinde tekrarlanan olaylar sonucu doğmaktadır. İş kazasının âni bir olay sonucu meydana gelmiş olması onu meslek hastalığından ayıran en önemli unsurdur⁴¹.

C) Uğranılan Kazanın Kanunda İş Kazası Olarak Kabul Edilen Durumlarda Meydana Gelmesi

Üzerinde durduğumuz ve bu bahsedeceğimiz diğer unsurlar yanında, kaza olayının SSK.11'de belirtilen "hal ve durumlardan birinde" meydana gelmiş olması da gerekir. Sosyal Sigortalar Kanunu 11/A, hangi durumlarda meydana gelen olayların iş kazası sayılacağını açık bir biçimde belirlemiştir. Bir olay maddede öngörülen "hal ve durumlardan birinde" meydana geldiğinde olay iş kazası sayılır⁴².

1) Sigortalının İşyerinde Bulunduğu Sırada Kazaya Uğraması

Sosyal Sigortalar Kanununun 11. maddesine göre, "*sigortalının işyerinde bulunduğu sırada*" bedence veya ruhça bir arızaya uğraması iş kazası olarak nitelendirilir (SSK.11/A).

İşyeri, bahsedilen Kanunun 5. maddesinde, sigortalıların işlerini yaptıkları yerler olarak tanımlanmış ve işin niteliği ve yürütümü bakımından işyerine bağlı bulunan yerlerle, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitim yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılmış bulunmaktadır⁴³.

Bu duruma göre, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada⁴⁴, örneğin avluda koşarken düşmesi sonucu bedence sakatlanması veya yemekhanede kavga etmesi sonucu yaralanması yahut dinlenme yerinde, herhangi bir şahıs tarafından tabanca ile vurulması veya "işyerinde intihar etmesi" veya işyeri sınırları içerisinde bulunan havuz gibi yerlerde boğulma sebebiyle ölüm halleri iş kazası sayılmaktadır⁴⁵.

Kanundaki düzenleme biçimi, ortaya çıkabilecek kazaların büyük bir bölümünü iş kazası olarak kabul etmekte ve sigortalıya geniş bir koruma sağlamaktadır.

⁴¹ TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.239; GÜZEL/ OKUR, s.229.

⁴² ÇENBERCİ, s.119.

⁴³ CAN Mehmet, Açıklamalı- İçtihatlı Sosyal Sigortalar Uygulaması, Ankara 1995, s.172.

⁴⁴ Y21HD., 1.7.2004, 6433/6503, Çalışma ve Toplum, Birleşik Metal-İş Ekonomi ve Hukuk Dergisi, 2004/3, s.257-260.

⁴⁵ YELEKÇİ Memduh, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 1993, s.136; CAN, s.172.

tadır⁴⁶. Sigortalının hangi nedenle olursa olsun, işyerinde bulunduğu sırada uğradığı her kaza, diğer unsurlar da mevcutsa, iş kazası olarak kabul edilecektir. İşçi, işyerine ayak bastığı andan, işyerini terk edeceği ana kadar, çalışır durumda olsun olmasın, işverenin otoritesi altında olup olmadığı tartışma konusu yapılmaksızın ve bu hususun araştırılmasına mahal vermeden korunmaktadır. İşçinin uğradığı kazanın mutlaka iş saatleri içinde meydana gelmesi de gerekli değildir⁴⁷. İşyerinde meydana gelen olay ile zarar arasında bir illiyet bağı bulunması iş kazası açısından yeterlidir; bunun için başka bir unsur aramaya gerek yoktur⁴⁸.

Bu bakımdan, grev esnasında grevci işçinin herhangi bir sebeple işyerinde uğradığı kaza hiç kuşkusuz iş kazasıdır. Bu durumda kazanın işle ilgisi aranmaz⁴⁹. Çünkü, yukarıda da bahsedildiği gibi, işçi işyerine ayak bastığı andan, işyerini terk edeceği ana kadar, çalışır durumda olsun olmasın korunmaktadır.

Ancak sözkonusu 5. maddedeki "sigortalının işini yaptığı yer" deyiminden, sigortalının fiilen çalıştığı, diğer bir deyimle, esas işin görüldüğü yerin anlaşılması gerektiği ve aynı maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre de, işin niteliği ve yürütümü bakımından işyerine bağlı bulunan yerlerle⁵⁰ diğer eklentilerin de işyerinden sayılması gerektiği cihetle Maden İşletmeleri, Karayolları veya DDY gibi sınırları çok geniş bir alanı kapsayan işyerlerinde çalışan sigortalının esas işini gördüğü yerden tamamen ayrı bir yerde ve işin yürütümü ile ilgili olmaksızın bulunduğu bir sırada uğradığı kazanın, hadisenin sadece işyeri sınırları içinde meydana gelmesinden dolayı iş kazası sayılmasına olanak bulunmamaktadır⁵¹.

⁴⁶ GÜZEL/ OKUR, s.229; TAŞKENT, s.1956.

⁴⁷ ATABEK, s.52; GÜZEL/ OKUR, s.230; ALPER, s.214.

⁴⁸ TAŞKENT, s.1956; Karşı görüşte olan, TUNCAY'a göre, meydana gelen kazanın görülen işle uygun nedensellik bağı içinde bulunması gerekir. Yani olayların normal akışına ve genel hayat deneyimlerine göre meydana gelen kaza, sigortalının gördüğü işin bir sonucu olmalıdır (TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.239); Yargıtay bir kararında: "Somut olayda kesinleşmiş 1994/1052 esas sayılı ceza davasında alınmış ilamda saptanan maddi olguya nazaran; davacıların murisi (M) babası davalı (H)'a ait Mersin Sanayi sitesindeki fren balans ayarı servisi işyerinde çalışırken, fren ayarını yaptığı aracın, krikonun kayması ile üzerine düşmesi sonucu ölmüştür. Kesinleşmiş ceza ilamı ile saptanmış bu maddi olgu çerçevesinde, ölüm olayının, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada ve ayrıca işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla meydana gelmiş olması olgusu karşısına; iş bu ölüm olayı, belirgin biçimde 506 sayılı Kanun madde 11/A-a,b çerçevesinde iş kazasıdır" (ERTÜRK, s.111); Başka bir kararında Yargıtay: "506 sayılı Kanunun 11/A-a,b hükmü gereği, sigortalının işyerinde çalışırken ve işverenin işini yaparken öldüğü sabit olduğuna göre ölümün iş kazası sonucu meydana geldiğinin kabulü yerine, işyerinde sarhoş çalışırken öldüğünü gözönüne alıp olayın iş kazası sayılmayacağına karar verilmesi doğru değildir (Y9HD., 23.3.1992, 1991-12579/1992-3624, YKD, Mayıs 1992, s.172; ERTÜRK, s.128-129).

⁴⁹ TAŞKENT, s.1956; Aksi yöndeki görüşe göre, "... kaza işyerinde olmuş olsa dahi işle bir ilgisi bulunmadığından grev esnasında grevcinin uğradığı kaza iş kazası değildir" (ESENER Turhan, İş Hukuku, Ankara 1978, s.633; TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.242).

⁵⁰ Y21HD., 2.6.1997, 3596/3672, ERTÜRK, s.115.

⁵¹ CAN, s.173; YELEKÇİ, s.136; ERTÜRK, s.109.

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, sigortalının mezbahane işyerinde kesim yaparken bıçağı bacağına kaçırıp kan kaybından ölmesi olayını, "sarhoş vaziyette kesim yaptığından" iş kazası saymayan iş mahkemesi kararını bozmuştur. Yargıtay, "...sigortalının işyerinde çalışırken ve işverenin işini yaparken öldüğü sabit olduğuna göre, ölümün iş kazası sonucu meydana geldiğinin kabulü yerine, işyerinde sarhoş çalışırken öldüğünü gözönüne alıp olayın iş kazası sayılmayacağına karar vermesi"ni isabetsiz bulmuş ve aksi yöndeki yerel mahkeme kararını bozmuştur⁵². Yargıtay'ın bu kararı Kanundaki iş kazası tanımına tamamen uygundur. Olay işyerinde meydana geldiğine ve zarar bu olay sonucunda gerçekleştiğine göre, bunun için başka bir unsurun aranmasına gerek yoktur⁵³.

Yargıtay bir başka kararında da, işveren tarafından temin edilen otelin tuvaletinde iş saatleri içinde meydana gelen kazayı iş kazası saymıştır. Karara konu olan olayda, davacılar murislerinin iş kazası sonucu öldüğünü öne sürerek kurumdan gelir bağlanmasını istemişler; mahkemenin talebi reddetmesi üzerine de Yargıtay'a başvurmuşlardır. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, murisin davalının işyerinde hizmet akdi ile çalıştığını, olayın işverenin temin ettiği otel tuvaletinde mesai saatleri içinde meydana geldiğini, SSK.5 ve SSK.11/A-a,b fıkralarına göre, kazanın işyerinde ve işin yürütümü sırasında meydana gelmiş olması karşısında, ayrıca illiyet bağının aranmasının gerekmediği sonucuna vararak mahkemenin kararını bozmuştur⁵⁴.

Buna karşılık, davacı şoförün davalı şirkete ait kamyonla bir şehre mal götürürken, yolda aracı park edip, şoför mahallinde içki alması yaptığı sırada aynı araçta muavinlik yapan çocuğa sarkıntılık yapması üzerine muavin tarafından yaralanması, yerel mahkemece iş kazası olarak değerlendirilmemiş; Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, zararlandırıcı sigorta olayı kamyonun şoför mahallinde, dolayısıyla işyerinde meydana gelmiş olduğu gerekçesiyle, kararı usul ve yasaya aykırı bulmuş; ancak Hukuk Genel Kurulu "Kanun koyucunun amacı, olayın vuku bulduğu yer ve zaman ile davacının davranışı hep birlikte değerlendirildiğinde, davalıların sorumluluk koşullarının gerçekleştiğinden söz edilemez" diyerek yerel mahkemenin bu olayı bir iş kazası olarak görmeyen direnme kararını onamıştır⁵⁵. Burada Hukuk Genel Kurulu illiyet bağının yokluğu gerekçesiyle olayı iş kazası olarak kabul

⁵² Y10HD., 23.3.1992, 1991-12579/ 1992-3624.

⁵³ **TAŞKENT**, s.1957; Karşı görüşte, **TUNCAY**, s.240 vd.; Ayrıca, **TUNCAY** A. Can, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1992, İstanbul 1994, s.155-156.

⁵⁴ Y10HD., 14.9.1994, 11128/16216, Yargıtay'ın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1994, İstanbul 1996, s.139.

⁵⁵ YHGK., 15.4.1987, 644/ 330, **OKUR** Ali Rıza, Sosyal Sigorta Türleri Açısından Yargıtayın 1987 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1987, İstanbul 1989, s.209.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

etmemiştir. Oysa, işyerinde meydana gelen bir olay olduğuna göre iş kazası sayılması gerekir⁵⁶.

Kuşkusuz, olayın işyeri sayılan araçta meydana gelmiş olması, bunun iş kazası sayılması için yeterlidir. Bu bakımdan iş ile olay (kaza) arasında illiyet bağı aranmaz; illiyet bağı olayın iş kazası sayılması açısından değil, işverenin sorumluluğu yönünden önem taşır⁵⁷. Dolayısıyla, bu olayda, işçiye gerekli sigorta yardımlarının yapılması ile işverenin sorumlu tutulması olguları birbirine karıştırılmamalıdır⁵⁸. Burada gözönünde bulundurulması gereken husus, öncelikle bir olayın mevcudiyeti ve bu olay ile sonuç arasında bir ilişkinin bulunması, diğer bir deyimle, "neden" ile "sonuç" arasında bir ilişkinin olması keyfiyetidir⁵⁹.

Keza, bir iş sözleşmesine istinaden kamyon, at arabası, sandal gibi taşıtlarda çalışan sigortalıların, işyerleri sayılan bu araçlarda geçirdikleri kazaların da iş kazası sayılması gerekir⁶⁰.

Yargıtay bir kararında, "davalı işverene ait inşaat işyerinde çalışan sigortalının işyerinde yatıp kalkmadığı, olay günü iş saati sona erdikten sonra saat 21.00'e kadar inşaatın önünde arkadaşlarıyla içki içtiği ve tuvalet ihtiyacını gidermek üzere inşaatın birinci katına çıktığı sırada düşerek öldüğü" belirtildikten sonra, "... dosyadaki bilgi ve belgelere göre kaza ile görülen iş arasında uygun nedensellik bağı bulunmadığı, kazanın sigortalının gördüğü işin bir sonucu olmadığı görülmektedir. Gerçekten kazanın işverenin otoritesi altında meydana gelmediği, günlük çalışma saati sona erdikten sonra işin görülmesi ile ilgili

⁵⁶ GÜZEL/ OKUR, s.230.

⁵⁷ OĞUZMAN Kemal, Sosyal Sigortalar, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1986, İstanbul 1988, s.267; Ayrıca, OĞUZMAN Kemal, Sosyal Sigortalar, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1987, İstanbul 1989, s.362-363; OZANOĞLU Teoman, Sosyal Sigorta Türleri, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1987, İstanbul 1989, s.358-359; OKUR Ali Rıza, Sosyal Sigorta Türleri, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1987, İstanbul 1989, s.367.

⁵⁸ TAŞKENT, s.1958.

⁵⁹ CAN, s.173.

⁶⁰ YELEKÇİ, s.136; Yargıtayın önüne gelen bir uyuşmazlıkta, pazarlamacılık yapan davacı, bir başka kişinin yönetimindeki davalı şirkete ait araçla Adana'dan dönerken Kartal Samandıra çıkışında bir tıra arkadan çarpma sonucu yararlanmış, açtığı dava ile olayın iş kazası olarak tespitini istemiştir. Yargıtay, dosyada bulunan müfettiş raporları, dinlenen davacı tanıkları ile davalı şirket müdürünün beyanlarından davacının davalı şirketin işçisi olduğu sonucuna varmış ve Sosyal Sigortalar Kanununun 5/2 hükmüne göre araçların işyerinden sayılacağı, 11/A hükmüne göre de işyerinde meydana gelen kazanın iş kazası olacağını belirtmiştir (Y21HD., 27.5.2002, 3230/4964, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2002, Ankara 2004, s.344).

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

olmayan bir nedenle cereyan eden olayın iş kazası olarak nitelendirilmemesi gerekir" sonucuna ulaşmıştır⁶¹.

Kararda belirtilen olayın iş kazası olup olmadığı araştırılırken yanlış anlamalara yol açmamak için ikili bir ayrıma gitmek doğru olabilir. Herşeyden önce olayın işyerinde meydana gelmesi Sosyal Sigortalar Hukuku yönünden iş kazası sayılma için yeterlidir. Ancak, olayı işverenin sorumluluğuna yol açacak bir iş kazası olarak değerlendirmek mümkün değildir. Çünkü bu bağlamda iş kazasından söz edebilmek için, kaza ile zarar arasındaki illiyet bağının yanında, yapılan iş ile kaza olayı arasında da uygun illiyet bağının bulunması gerekir⁶².

2) Sigortalının İşveren Tarafından Yürütülmekte Olan İş Dolayısıyla Kazaya Uğraması

"İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla" (SSK.11/A-b) meydana gelen kaza iş kazasıdır. Bu hükme göre kaza işyerinde cereyan etmemiş olsa bile, örneğin işverenin sigortalıyı işyeri dışında bir görevle başka yere göndermesi veya sigortalının işin gereği olarak işyeri dışına çıkması halinde uğradığı kaza iş kazasıdır⁶³. Burada önemli olan, kazanın, işveren tarafından yürütülen iş dolayısıyla meydana gelmesidir⁶⁴.

Buna göre sigortalının işverenden aldığı talimat uyarınca, bir müşterinin evinde elektrik arızasını gidermeye çalışırken, elektrik akımına kapılarak ölmesi halinde iş kazası sözkonusu olacaktır. Belirtmek gerekir ki, SSK.11/A-b hükmü uygulanırken, sigortalının işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla hareket edip etmediğine dikkat etmek gerekir. Bunun dışında, nasıl işyerinde meydana gelen kazaların nedenleri üzerinde durulmuyorsa, işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla işyerinin dışına çıkan işçi de, herhangi bir nedenle kazaya uğrarsa bu kazanın da iş kazası olarak nitelendirilmesi gerekir⁶⁵.

Yargıtay'a gelen bir olayda, tomruk deposunda tesellüm işçisi olarak görev yapan sigortalı, tomrukları depodan kamyonların durduğu tali yol ayrımına kadar

⁶¹ Y10HD., 22.11.2001, 5874/8059, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2001, Ankara 2003, s.289.

⁶² **BAŞTERZİ** Süleyman, Sosyal Sigorta Türleri, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2001, Ankara 2003, s.289-292.

⁶³ **GÜZEL/ OKUR**, s.231; **ALPER**, s.214; Yargıtay da, görevli olarak giderken kaza geçiren sigortalının uğradığı kazanın iş kazası olduğunu kabul etmiştir (Y10.HD., 9.4.1984, 1866/1976, **CAN**, s.178); Aynı yönde, Y4HD., 4.1.1973, 9706/52, Y10HD., 25.9.1980, 4336/5378 (**CAN**, s.178,179).

⁶⁴ **TAŞKENT**, s.1958.

⁶⁵ **GÜZEL/ OKUR**, s.231; Y21HD., 5.7.2004, 6443/6691, Çalışma ve Toplum, Birleşik Metal-İş Ekonomi ve Hukuk Dergisi, 2004/3, s.255-256.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

traktörle götüren sürücünün işbaşında bulunmadığı bir sırada kullandığı traktörü kamyonu yanaştırırken kazaya uğramıştır. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi olay ile işverenin fiili arasında uygun neden-sonuç bağı bulunmadığı gerekçesi ile bu olayı iş kazası saymamıştır. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi ise, burada kazanın meydana geldiği yeri işyerine bağlı yer sayarak SSK.11/A-a veya "sigortalı işyeri haricinde görevlendirildiği" için SSK.11/A-c hükmünün⁶⁶ koşullarının gerçekleştiğini, dolayısıyla olayın iş kazası sayılacağını belirtmiştir⁶⁷.

Bu olay bakımından tali yol ayrımını işin nitelik ve yürütümü bakımından tomruk deposuna bağlı bir yer kabul etmek, oldukça zorlama bir yorum olarak kendini göstermektedir. İşyeri haricinde görevlendirilen sigortalının çalıştığı sırada geçirdiği kazayı SSK.11/A-c hükmü çerçevesinde değerlendirmek de uygun görülemez. Burada sigortalı, işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla kazaya uğradığına göre, uygulanacak hüküm SSK.11/A-b'dir. Traktörü sürme görevinin kendisine ait olup olmaması da durumda bir değişiklik yaratmaz⁶⁸. Öte yandan, olayın iş kazası sayılmasının gerekçesi olarak "işverenin otoritesi altında bulunmaya devam etmesi"ni gösteren görüşe⁶⁹ karşı traktörü kullanma görevi olmayan, kendisine bu yolda herhangi bir talimat da verilmemiş bulunan sigortalının bu sırada işverenin hangi otoritesi altında bulunduğu, dolayısıyla hangi otoriteye göre böyle davrandığı sorusu sorulabilecektir⁷⁰.

Bir başka olayda, işyerinde işveren vekili, görevli müdür gibi hizmetlerde bulunan ve ayrıca işverenin harici işlerini, adliyedeki işlerini takip eden sigortalı, bir gün işverenle birlikte aynı araçla Sıhhiye'de, adliye yakınına gitmiştir. Burada, yine işverenle birlikte, caddenin bir tarafından adliyenin bulunduğu diğer tarafına geçerken sigortalı trafik kazası sonucu ölmüştür. Mirasçıları işvereni dava ederek olayın iş kazası olduğunun tespitini istemişlerdir. Davalı işveren, savunmasında, sigortalının olay günü kendisi ile birlikte adliyeye gelmek için araca bindiğini, esas amacının kızının düğünü için kredi almak olduğunu ve görevli bulunmadığını öne sürmüştür. Yargıtay, sigortalının kredi almayı planladığı bankanın Yeni Mahalle'de bulunmasını, kendisinin olay günü izinli olmamasını ve işveren vekili durumunda olan bir elemanın sebepsiz yere adliyeye götürülmesinin sözkonusu olamayacağını ve ayrıca sigortalının işverenin her türlü dahili ve harici işlerine baktığını

⁶⁶ SSK.11/A-c hükmüne göre: "Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda".

⁶⁷ Y10HD., 18.9.1990, 6897/7605, YKD Aralık 1990, s.179 vd.

⁶⁸ GÜZEL Ali, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1990, İstanbul 1992, s.177.

⁶⁹ ASLANKÖYLÜ Resul, Sosyal Sigortalar, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1990, İstanbul 1992, s.211.

⁷⁰ TAŞKENT, s.1959.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

gözönünde tutarak, olay günü görevli olduğunu kabul etmiş ve olayı SSK.11/A-b çerçevesinde iş kazası olarak değerlendirmiştir⁷¹.

Gerçekten de, işveren vekili olan sigortalının adliye işverenin bir davası nedeniyle gitmesi ve bu sırada kazaya uğraması, olayın "işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla" meydana geldiğini gösterir. Dolayısıyla Yargıtay'ın böyle bir durumda iş kazasının varlığını kabul etmesi yerindedir⁷².

3) Sigortalının, İşveren Tarafından Görev İle Başka Bir Yere Gönderilmesi Yüzünden Asıl İşini Yapmaksızın Geçen Zamanlarda Kazaya Uğraması

Kanun hükmüne (SSK.11/A-c) göre, sigortalının işveren tarafından görevle başka bir yere gönderilmesi halinde, asıl işini yapmaksızın geçen zaman birimi içinde uğradığı tüm kazalar, iş kazası olarak nitelendirilecektir. İşveren, sigortalıyı işyeri dışında bir görev ifa etmekle yükümlü tutabilir, bu görev yerinin aynı veya başka ilde⁷³ veya yabancı bir ülkede olması⁷⁴ önem taşımaz. Sigortalı, işverenin işi için başka yere gitmektedir, öyleyse işverenin otoritesi altındadır. Madde hükmü "sigortalının asıl işini yapmaksızın geçen zaman" deyimini kullanmış, bu zamanın nasıl değerlendirileceği hususunda bir açıklama yapmamış ve herhangi bir ayırım öngörmemiştir⁷⁵.

Bu hükmün uygulanmasında gözönünde bulundurulması gereken husus, uğranılan kazanın, işverenin sigortalıya vermiş olduğu görevle ilgili olup olmadığı ve bu görevin yapılması için geçen süre içinde meydana gelip gelmediğinin tespitine bağlı bulunmaktadır⁷⁶.

Sigortalı, işveren tarafından yürütülen bir işi görürken (çalıştığı sırada) kazaya uğrarsa, maddenin b fıkrası; asıl işini yapmaksızın geçen boş zamanında

⁷¹ Y10HD., 23.10.1995, 7796/8681.

⁷² **SÖZER** Ali Nazım, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1995, İstanbul 1997, s.189; Aynı görüşte, **TAŞKENT**, s.1959.

⁷³ **ALPER**, s.214.

⁷⁴ SSK.7'ye göre: "İşveren tarafından geçici görevle yabancı ülkelere gönderilen sigortalıların bu kanunda yazılı hak ve yükümleri bu görevi yaptıkları sürece devam eder".

⁷⁵ **GÜZEL/ OKUR**, s.231; Ülkemizde bir çok işyerinde işverenlerin ve işveren vekillerinin işyerinin araçlarından ve tesisatçı gibi yetişmiş elemanlarından kendi özel ihtiyaçlarını karşılamak için faydalandıkları, işyeri çalışanlarını bu amaçla görevlendirdikleri yaygın bir uygulamadır. İşverenin kendi özel ihtiyaçları için sigortalıları görevlendirmesi esnasında meydana gelen olayların iş kazası olarak bildirilip bildirilmemesi veya iş kazası sayılıp sayılmaması, Kurum, işveren ve sigortalı açısından ciddi sıkıntılar yaratmaktadır. Çoğunlukla bu durumda sigortalı mağdur olmaktadır (**ALPER**, s.215).

⁷⁶ **CAN**, s.173.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

(çalışmadığı sırada) kazaya uğrar ise, maddenin c fıkrası uygulama alanı bulacaktır⁷⁷.

Yargıtay'a göre, "... Sigortalı işçinin, işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla işyerinden uzaklaştığında, boş zamanlarını normal bir yaşantı içerisinde değerlendirmesi doğaldır. Sigortalı işçinin boş zamanlarını, sinemaya, kahveye, eğlence yerine giderek değerlendirmesi mümkündür. Bunun gibi, akşam yemeğini de sahildeki bir lokantada yemesi doğal hakkıdır. Bu bakımdan, sigortalıyı görevle ayırdığı işyerinden aynı işyerine dönünceye kadar normal yaşantı içerisinde kalmak koşuluyla boş zamanlar da dahil olmak üzere tüm risklere karşı sigortalı saymak, sosyal sigorta hukukunun ilkelerine uygun düşeceği söz götürmez⁷⁸. Kuşkusuz, sigortalı boş zamanlarını normal bir yaşantı içinde geçirmek zorundadır; haklı bir neden olmadıkça rizikoyu artırmamalıdır⁷⁹.

Yine Yargıtay'a göre, görevli olduğu yere giden sigortalının uğradığı kaza iş kazası olduğu gibi görevli olarak başka bir yere giderken bindiği uçağın düşmesi sonucu sigortalının ölmesi de iş kazasıdır⁸⁰. Ancak, bunun gerekçesi olarak, kaza ile görülmekte olan iş arasında illiyet bağının gerçekleştiğinden söz etmek veya sigortalının yolda dahi işverenin otoritesi altında bulunduğunu varsaymak yerinde değildir⁸¹. Gerçekten de, görevle başka bir yere gönderilen sigortalı yolda iken işverenin otoritesi altında bulunmaktadır; buna karşılık, yolda bir kavgaya karışır ve yaralanırsa işverenin otoritesi altından çıkmıştır yaklaşımı inandırıcı değildir. Bu örnekler "otorite" görüşünün zayıflığını ortaya koymaktadır⁸².

Yargıtay'ın kararına konu olan bir olayda, işveren sigortalıyı görevle başka bir yere göndermiş, işçi yolda parkta arkadaşlarıyla oturup konuşurken bir bombanın patlaması sonucunda ölmüştür. Yargıtay haklı olarak⁸³ "... olayın sigortalının görev ile başka bir yere gönderildiği zaman süreci içinde ortaya çıktığı kuşkusuz olduğuna göre, kazayı iş kazası saymak yasal zorunluluktur" demiştir⁸⁴. Yine aynı nedenle, malzeme almak üzere işverence toptancıya gönderilen sigortalının gerekli alış-veriş yaptıktan sonra yol üzerinde bulunan babasına ait dükkanda çay içerken silahlı saldırıya uğrayarak ölmesi de iş kazasıdır⁸⁵. Bu olayda

⁷⁷ TAŞKENT, s.1960.

⁷⁸ Y10HD., 2.6.1983, 2061/3002, ÇAKMAK İhsan, Şerhli Sosyal Sigortalar Kanunu, C.1, Ankara 2001, s.240-241; Aynı karar, ÇENBERCİ, s.120.

⁷⁹ ATABEK, s.64.

⁸⁰ Y9HD., 29.12.1981, 11284/15904, GÜZEL/ OKUR, s.232.

⁸¹ TAŞKENT, s.1960; Karşı görüş, TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.241.

⁸² TAŞKENT, s.1961.

⁸³ TAŞKENT, s.1961.

⁸⁴ Y10HD., 13.10.1987, 5024/5139, OKUR, Değerlendirme 1987, s.309.

⁸⁵ YHGK., 5.6.1996, 228/454, YKD., Ocak 1997, s.8-9.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

aksi yönde karar veren Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin, "Bu durumda maddenin öngördüğü illiyet bağı gerçekleşmemiştir demektir" görüşü yerinde değildir. Sigortalının gerekli malzemeleri aldıktan sonra işyerine dönerken yol üzerinde bulunan babasına ait dükkana uğraması ve burada bir bardak çay içmesi "normal yaşantı çerçevesinde" değerlendirilebilecek bir husustur; dolayısıyla ölüm olayının iş kazası olarak kabul edilmesi doğrudur⁸⁶.

Buna karşılık, sigortalının kendi kullandığı özel arabası ile görev yerine hareket etmeden önce, ailesi ile vedalaşmak üzere evine gitmekte iken trafik kazası geçirmesi durumunda iş kazasından söz edilemez⁸⁷. Çünkü, burada kaza, işçinin görev ile başka bir yere gönderilmesi sırasında değil, bundan önce, evine gittiği sırada, açıkçası görev dışında meydana gelmiştir. Bu olayı SSK.11/A-c kapsamında değerlendirmek mümkün değildir⁸⁸. Yine iş kazası nedeniyle hastanede tedavi edildikten sonra taburcu edilip evine gönderilen sigortalının yolda uğradığı trafik kazası da iş kazası sayılmayacaktır⁸⁹.

Yargıtay'ın önüne gelen başka bir uyuşmazlıkta, Amasya'daki bir işyerinde çalışmakta olan davacı, mülkiyeti şirkete ait olan ve işverenin oğlunun sevk ve idaresindeki bir araçla, yanlarındaki birkaç kişi ile birlikte eğlenmek üzere Çorum'a gitmiş, gece burada eğlendikten sonra, aşırı alkollü bir şekilde hep birlikte Samsun istikametine giderken trafik kazası geçirmiştir. Davacı, işveren tarafından görevle gönderildiği iddiası ile bu olayın iş kazası olarak tespitini talep etmiş, mahkemece istek doğrultusunda karar verilmiştir. Yargıtay ise, "özel amaçlı eğlence ve seyahatler sonucu meydana gelen kazaların iş kazası olarak nitelendirilmesi mümkün değildir" sonucuna ulaşmış ve mahkemenin kararını bozmuştur⁹⁰.

Uyuşmazlık konusu olayda doğru sonuca ulaşmak için iki hususun açıklığa kavuşturulması gerekir. Birincisi, davacının iddia ettiği gibi görevlendirme sonucu mu seyahate çıkmıştır, ikinci olarak da görevlendirilmiş olma halinde dahi, geç saatlere kadar eğlenerek aşırı alkollü bir şekilde çıkılan yolda yapılan kaza iş kazası olarak kabul edilecek midir? Kararda sigortalının işveren tarafından görevlendirildiği konusunda bir bilgi yoktur. Sigortalı işveren tarafından görevlendirilmişse, olayın iş kazası olarak kabulü mümkün değildir⁹¹. İşveren tarafından görevlendirildiği durumlarda ise, görevlendirmenin işle ilgili olması koşulu

⁸⁶ **TAŞKENT**, s.1961; Karşı görüş, **CENEL** Tankut, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1996, İstanbul 1998, s.255-256.

⁸⁷ Y9HD., 15.10.1991, 7939/11315.

⁸⁸ **TAŞKENT**, s.1961.

⁸⁹ Y. 10. HD., 25.5.1989, 3064/4630, **OKUR** Ali Rıza, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1989, İstanbul 1991, s.206.

⁹⁰ Y212HD., 29.4.2002, 2036/3525, Çimento İşveren Dergisi, Kasım 2002, s.66-67.

⁹¹ **CANIKLIOĞLU**, s.340-341.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

aranmaz. Çünkü, sigortalının işverenin otoritesi altında bulunduğu durumlarda ortaya çıkan risklere karşı korumak sosyal sigorta hukukunun ilkelerine daha uygundur⁹².

Somut olay değerlendirildiğinde, öncelikle olayın iş süresi dışında (saat: 22.00'da) meydana gelmesi tek başına iş kazası sayılmayı engellemez. Buna karşılık, sigortalının iş görme amacının çok dışında, grup olarak eğlenmeye gitmesi, daha sonra işyerinin tamamen ters yönündeki Samsun istikametine doğru giderken kazanın vuku bulması halinde, artık sigortalının bu seyahatinin işle ya da işverenle ilgili olduğunu ve hala işverenin otoritesi altında bulunduğunu ileri sürmek mümkün değildir⁹³.

4) Emzikli Kadın Sigortalının Çocuğuna Süt Vermek İçin Ayrılan Zamanlarda Kazaya Uğraması

İş Kanunu 74/son'a göre, kadın işçilere, bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verilir; bu sürenin hangi saatler arasında ve kaçta bölünerek kullanılacağına kadın işçi karar verir ve bu süre çalışma süresinden sayılır. SSK.11/A-d uyarınca, emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanda kazaya uğraması iş kazasıdır⁹⁴.

İş Kanununun 88. maddesine dayanılarak göre çıkarılan Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik⁹⁵ madde 15'e göre, yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 100-150 kadın işçi çalıştırılan işyerlerinde, bir yaşından küçük çocukların bırakılması ve bakılması ve emziren işçilerin çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine en çok 250 metre uzaklıkta bir emzirme odasının kurulması zorunludur. Yine, yaşları ve medeni halleri ne olursa olsun, 150 den çok kadın işçi çalıştırılan işyerlerinde, 0-6 yaşındaki çocukların bırakılması ve bakılması, emziren işçilerin çocuklarını emzirmeleri için işveren tarafından, çalışma yerlerinden ayrı ve işyerine yakın bir yurdun kurulması zorunludur. Yurt açma yükümlülüğünde olan işverenler yurt içinde anaokulu da açmak zorundadırlar. Yurt, işyerine 250 metreden daha uzaksa işveren taşıt

⁹² AKIN Levent, İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Ankara 2001, s.32; ARASLI Utkan, Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, Açıklama- Yorum- Yüksek Mahkeme Kararları, Ankara 2002, s.416; CANIKLIOĞLU, s.341.

⁹³ CANIKLIOĞLU, s.341-342.

⁹⁴ TAŞKENT, s.1962.

⁹⁵ RG., 14.7.2004, 25522; Söz konusu Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile birlikte 1475 sayılı İş Kanununun 81. maddesine dayanılarak çıkarılan "Gebe veya Emzikli Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Tüzük (RG., 10.4.1987, 19427) hükümleri yürürlükten kalkmıştır.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

sağlamakla yükümlüdür. İşverenler, ortaklaşa oda ve yurt kurabilecekleri gibi, oda ve yurt açma yükümlülüğünü, bu Yönetmelikte öngörülen nitelikleri taşıyan yurtlarla yapacakları anlaşmalarla da yerine getirebilirler. Oda ve yurt açma yükümlülüğünün belirlenmesinde, işverenin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bulunan tüm işyerlerindeki kadın işçilerin toplam sayısı dikkate alınır.

Oda ve yurtlardan kimlerin faydalanabileceği ise Yönetmeliğin 16. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, oda ve yurtlardan kadın işçilerin çocukları ile erkek işçilerin annesi ölmüş veya velayeti babaya verilmiş çocukları faydalanırlar. Odalara 0-1, yurtlara 0-6 yaşındaki çocuklar alınır.

Bununla birlikte 100'den az kadın işçi çalıştırılan işyerlerinde emzirme odası kurulması zorunluluğu bulunmadığından, böyle işyerlerinde emzikli kadın işçilere, bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verilir. Bu sürenin hangi saatler arasında ve kaç bölünerek kullanılacağını işçi kendisi belirler. Bu süre günlük çalışma süresinden sayılır (ŞK.74/son, Yön.14).

İşte bu izin süreleri içinde, sigortalı çocuğunu emzirmek üzere işyerinden ayrıldığı sırada veya işyerine dönerken bir kazaya uğrarsa, SSK.11/A-d uyarınca burada yine bir iş kazası söz konusu olacaktır⁹⁶.

Yargıtay'a göre de, sigortalının emzirme izni süresi içinde işyerine gelmek üzere yolda karşıdan karşıya geçerken bir aracın çarpması sonucu ölmesi iş kazasıdır⁹⁷.

5) Sigortalıların, İşverence Sağlanan Bir Taşıtlı İşin Yağıldığı Yere Toplu Olarak Götürülüp Getirilmesi

SSK.11/A-e hükmü uyarınca, sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtlı işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında kazaya uğramaları durumunda, bu olay da iş kazası sayılır.

⁹⁶ TAŞKENT, s.1962.

⁹⁷ YHGK., 10.6.1983, 328/652, kararında: "İki saat emzirme (süt) izni verilen sigortalı, bu izin süresi içinde işyerine gelmek üzere yolda karşıdan karşıya geçerken davalının kullandığı motorlu taşıtın çarpması sonucu vefat etmiştir. İş K.62'ye göre, "emzikli kadın işçilerin çocuklarına süt vermek için belirtilen süreler", iş süresinden sayılır ve iş süresinden sayılan zaman içerisinde işyerine gelirken uğranılan kaza da iş kazasıdır. Nitekim SSK.11/A-a,d hükmü de "emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda meydana gelen sigorta olaylarının iş kazası sayılacağını belirtmiş bulunmaktadır. Her iki yasa hükmünün, insani düşüncelerle kabul edilmiş, sosyal içerikli, işçileri koruyan ve aslında çalışma yok iken varsayan, farazi çalışmayı öngören kurallar olduğu ortadadır" (YELEKÇİ, s.245); ÇENBERCİ, s.120-121.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

Söz konusu hükmün uygulanabilmesi iki koşulun varlığına bağlıdır: Bunlardan birincisi, taşıtın (aracın) işveren tarafından sağlanması; ikincisi ise, sigortalıların işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında kazaya uğramalarıdır⁹⁸.

Burada sözü edilen "taşıt" (veya araç), işyerinin mal veya hizmet üretiminde doğrudan veya dolaylı olarak kullanılan bir taşıt değildir. Çünkü, işyerinde görülmekte olan işe ait teknik sonucun gerçekleşmesine katkısı bulunan araçlar işyerinden sayılır⁹⁹. Böyle bir durumda ise SSK.11/A-a fıkrasının uygulama alanı bulacağı açıktır. Buna karşılık işin niteliğinden doğmayan (İŞK.66/son), daha çok sosyal yardım amacıyla yapılan taşımalarda kullanılan araçlar işyerinden sayılmaz. Bu bakımdan, aracın işverene ait olup olmaması da önem taşımaz¹⁰⁰. Burada sözü edilen aracın işverene ait olması –salt bu neden- onun SSK.5 uyarınca işyeri kapsamında olduğunu göstermez. Bunun gibi, işveren işçilerini başka birisinden kiraladığı otobüsle işyerine getirip götürmekte ise, sadece bu işi gören; sosyal amaçla taşıma yapan bu aracın işyerinden sayılması söz konusu olmaz. O halde, işin niteliğinden doğmayan, özellikle sosyal yardım amacıyla yapılan taşımalar sırasında meydana gelen kazalarda "e" fıkrası uygulama alanı ve olanağı bulacaktır¹⁰¹. İşverenin, işçilerin işyerine topluca götürülüp getirilmeleri için üçüncü şahısla bir taşıma sözleşmesi yapması durumunda, araçta geçirilen kaza bunun tipik bir örneğini oluşturur¹⁰².

Burada genellikle trafik kazalarının söz konusu olacağı kabul edilebilir. Ancak maddenin mutlak ifadesi karşısında trafik kazaları dışındaki kazalar da iş kazası sayılacaktır. Sigortalının araca binerken elini sıkıştırması, dışarıdan açılan ateş sonucu yaralanması, taşıt içinde diğer sigortalılarla kavga ederken yaralanması gibi durumlar da iş kazası sayılacaktır¹⁰³.

Yargıtay önüne gelen bir olayda, "...uyuşmazlık, sigortalının işe gitmek için işveren tarafından belirlenen durakta servis aracı beklerken üçüncü şahsa ait aracın çarpması sonucu oluşan zararlandırıcı sigorta olayının iş kazası sayılıp sayılmayacağı noktasındadır. Somut olayda sigortalının, servis aracına binmek

⁹⁸ GÜZEL/ OKUR, s.233; TAŞKENT, s.1963.

⁹⁹ TUNÇOMAĞ Kenan/ CENTEL Tankut, İş Hukukunun Esasları, İstanbul 2003, s.62; SÜZEK Sarper, İş Hukukunun Genel Esasları, Ankara 2002, s.223; NARMANLIOĞLU Ünal, İş Hukuku, C.I, İzmir 1998, s.122-123; ÇENBERCİ Mustafa, İş Kanunu Şerhi, Ankara 1984, s.129; ESENER, s.104-105.

¹⁰⁰ TAŞKENT, s.1963.

¹⁰¹ TAŞKENT, s.1963.

¹⁰² Y9HD., 18.1.1989, 10312/132, Yargıtay'ın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1989, İstanbul 1991, s.208.

¹⁰³ GÜZEL/ OKUR, s.233.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

üzere işveren tarafından belirlenen yerde beklediği sırada arızaya maruz kaldığı açıktır. Hal böyle olunca ve özellikle cezalandırıcı sigorta olayının ilgili maddenin "e" fıkrasında vurgulandığı üzere sigortalıların işverence sağlanan taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülmesi sırasında, başka bir anlatımla, servis aracına binmek üzere işveren tarafından belirlenen yerde beklediği sırada oluştuğuna göre, sigorta olayının iş kazası sayılması gerektiği hukuksal gerçeği ortadadır. Zira "e" fıkrasında, "götürülmesi sırasında" sözcüklerinin sigortalının işveren tarafından belirlenen yerde servis aracına binmek üzere toplu olarak buldukları hazırlık dönemini de kapsadığı söz götürmez. Öte yandan, "götürme sırasında" sözcüklerinin salt servis aracında geçen süreyi değil, servis aracına binmeden önceki süreyi de kapsadığı biçiminde yorumlamak, sosyal güvenlik hukukunun ilkelerine de uygun düşeceği tartışmasızdır¹⁰⁴ şeklinde değerlendirme yapmıştır.

Yargıtay, SSK.11/A-e hükmünü yorumlamak suretiyle henüz taşıma başlamadan önce meydana gelen olayları da iş kazası olarak kabul etmiştir. Yargıtay'ın yorum yoluyla hükmün açık ifadesine aykırı sonuca ulaşması yerinde değildir. Zira yoruma, ancak açık olmayan hükümlerin açıklığa kavuşturulması için başvurulabilir. Bunun ötesinde yargı organlarının açık olan kanun hükmünü gözardı ederek, kanun koyucunun amacını belirlemeye çalışması ve bu amaç doğrultusunda hüküm vermesi mümkün değildir. Üzerinde durulan hükümde kanun koyucu açıkça taşıt ile götürülüp getirilme esnasında meydana gelen kazaları iş kazası olarak kabul etmiştir. Hükümde yoruma açık bir husus veya bir "gerçek boşluk" bulunmamaktadır. Böyle bir durumda açık bir hukuk kuralına rağmen yapılan yorumla mevcut hukuk kuralını zorlamak suretiyle ulaşılan sonuç, o hukuk kuralına aykırılık teşkil eder¹⁰⁵.

Yargıtay söz konusu kararında işçinin servis aracına binmek üzere durakta beklediği dönemi hazırlık dönemi olarak kabul etmiştir. Eğer servis aracına binmeden önceki dönemi hazırlık dönemi olarak nitelenmek ve böylece hükmün kapsamına dahil etmek mümkün olsa idi, işçinin evden çıktığı andan itibaren servis aracına bindiği ana kadar uğradığı her türlü kazayı iş kazası olarak kabul etmek gerekirdi. Zira servis aracına bininceye kadar, sigortalının yaptığı her eylem, servis aracına bineceği durağa ulaşma, araca binme ve işyerine gitme amacına yöneliktir. Örneğin evden çıkıp servis durağına kadar olan mesafeyi yürüyen işçiye bir aracın çarpması halinde bunu da iş kazası saymak gerekirdi. Bu sonuç ise SSK.11/A-e hükmü karşısında mümkün görünmemektedir¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Y21HD., 14.5.1996, 2674/2738, Tekstil İşveren Dergisi, S.205, Kasım 1996, s.14-15.

¹⁰⁵ SÜMER Haluk Hadi, Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş Kazası mıdır?, Karar İncelemesi, Çimento İşveren Dergisi, C.11, S.4, Temmuz 1997, s.12.

¹⁰⁶ SÜMER, s.13.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

Kanaatimizce de sigortalının, işyerine gitmek üzere servis aracı beklerken uğradığı kaza, SSK.11/A-e'ye göre iş kazası olarak kabul edilemez. Zira sözkonusu hükme göre, ancak taşıtla götürülüp getirilme sırasında meydana gelen kazalar iş kazasıdır. Kanunun bu açık hükmü karşısında, henüz taşıma başlamadan önce veya taşıma faaliyeti sona erdikten sonra meydana kazalar iş kazası olarak nitelendirilemez.

Yukarıda değinildiği gibi, bir kazanın bu fıkra (SSK.11/A-e) kapsamında iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için, işçilerin işin yapıldığı yere "toplu" olarak götürülüp getirilmeleri sırasında olayın meydana gelmiş olması gereklidir. Burada önemli olan, aracın toplu taşımaya tahsis edilmiş ve araç bu amaca hizmet ederken, kazanın meydana gelmiş olmasıdır. Toplu taşımaya tahsis edilen araçta bir tek sigortalı bulunmuş olsa dahi, uğranılan kaza yine de iş kazası sayılır¹⁰⁷.

Yargıtay bir başka kararında ise, sigortalının maruz kaldığı kazayı (trafik kazasını) iş kazası olarak kabul etmemiştir¹⁰⁸. Karara göre, sigortalının maruz kaldığı kaza, servis aracına binmek üzere yolun karşı tarafına geçerken meydana gelmiştir. Dolayısıyla, servis aracına binerken veya servis aracının içinde olmadığı ortadadır. Hal böyle olunca, SSK.11/A-e'de öngörülen koşulların dava konusu olayda oluşmadığı açık seçiktir. Varılan bu sonuç, dayanak yapılan kanuni

¹⁰⁷ **TUNCAY** Can, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1992, İstanbul 1994, s.158; **TAŞKENT**, s.1954; **GÜZEL/ OKUR**'a göre ise, "en az iki işçinin taşınması topluluk koşulunun gerçekleşmesi açısından yeterli sayılacaktır" **GÜZEL/OKUR**, s.233; Yargıtay konuya ilişkin bir kararında: "Belediye işçisi olan sigortalının gene Belediyeye ait, lakin, şehir içinde yolcu taşıma işinde kullanılan otobüsle işbaşı yapmak üzere işyerine gitmekte iken kimliği bilinmeyen kişilerce otobüsün taranması sonucu ölümü olayı yerel mahkemece Eski İş K.62, yeni İşK.66 ve SSK.5 maddelerinin geniş yorumuyla iş kazası olarak nitelendirilmiştir. Sigortalının diğer sigortalılarla birlikte topluca götürüldüğü sırada kazanın olmasına, aracın işverene ait olup işverenin, işçilerini, işyerinden ikamet ettikleri yere kadar götürme yükünün bulunmasına; 506 sayılı Yasanın 11. maddesinin A bendinin e fıkrasındaki, sigortalıları götüren aracın "işverence sağlanması" sözcüklerinin ise, 4857 sayılı İş Yasasının 66 hükmüne göre iş süresinden sayılan hallerle paralellik kurulması için, işverenin taşıma yükümlülüğünü belirlemek amacıyla ve taşıtın işverence sağlanacağı, işçinin böyle bir yükümü olmadığını vurgulamak anlamında kullanılmasına; işyerinde yeterli sayıda servis aracı olmamasından dolayı sigortalının da bindiği aracın gerektiğinde servis aracı olarak da kullanıldığının anlaşılması nedeniyle, işverence sağlanan taşıt kavramına girmesine; işverenin düzenlemelerine aykırı bir durum sözkonusu olduğunda, bunun kazanın niteliğini değiştirmeyip yalnızca taraflara yüklenecek kusur yönüne etkili olabileceğine; öbür yandan, (SSK.5/II ve) İş K.2'de belirtildiği gibi, taşıt araçlarının işyerinde sayılması karşısında, olayın bu yönüyle sigortalının işyerinde bulunduğu sırada kazaya uğraması şeklinde oluşmasına göre (olayın iş kazası olduğunun tespitine ilişkin yerel mahkeme kararının) onanmasına (**YELEKÇİ**, s.247); Yargıtay haklı olarak bir kararında, işveren sigortalıya dolmuş parası vererek evine gitmesini istediğine göre olayın iş kazası sayılması mümkün değildir (Y10HD., 25.01.1996, 181/332, **ERTÜRK**, s.122).

¹⁰⁸ Y21HD., 1.2.1999, 56/45, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin 1999 Kararlarının Değerlendirilmesi, İstanbul 2001, s.334,335.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

düzenlemeye uygun düşmektedir. Çünkü anılan düzenleme, "sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında" uğradıkları kazaları iş kazası saymaktadır¹⁰⁹.

Yargıtay önüne gelen bir uyuşmazlıkta, "... sigortalının, işyerinin hem yazarı, hem de genel koordinatörü olmasına ve tanık beyanıyla anlaşılan çalışma düzenine göre, belli mesai saatlerine bağlı olmayıp, işine erken başlayıp geç saatlere kadar çalıştığı, işin ve görevin niteliği itibarıyla kendisine topluca işyerine getirip götürme kuralı uygulanamayacağından, işverence, özel bir araç tahsis edilmesine ve bu araçla, evinden işyerine gidip gelmesine ve olay günü de evinden çıkıp işyeri olan ... Gazetesi'ne gitmek üzere bu araca binip hareket etmek üzere iken teröristlerin silahlı saldırısı sonucu şoförüyle birlikte ölmesine, 506 sayılı Kanunun 11/A-e maddesindeki amacın, sigortalı işverenin aracıyla işe getirilip götürülürken uğradığı olayları iş kazası saymak olmasına, kanun koyucunun işverenin aracıyla işe getirilip götürülenlere güvence sağlamayı düşünmesine, bu konuda toplu ve münferit taşımalar arasında bir ayırım gözetilemeyeceğine ve böyle bir ayırımın kanun koyucunun amacı ve sosyal güvenlik ilkelerine ters düşeceğine, toplu taşımaya güvence sağlanırken, münferit taşımaları dışlamamanın lojik olmayacağı gibi, çoğun içinde azın da bulunacağı kuralıyla da bağdaşmayacağına ve bu düşüncelerle toplu sözcüğünün münferit taşımaları da kapsadığının kabulü gerekmesine göre..." olayı iş kazası olarak değerlendirmiştir¹¹⁰.

Söz konusu karara konu olan olayda, ölenin işi ve mevkiyle ölüm olayı arasında uygun illiyet bağı vardır. Fakat bu yetmez. Çünkü ölenin işyerindeki çalışma düzeni ne olursa olsun işyerine bireysel taşınan bir kimsenin uğradığı kazanın iş kazası sayılması Kanunun açık hükmüne aykırıdır. Kazanın iş kazası sayılması için açıkça işçilerin işverence toplu taşıma için sağlanan bir araçla toplu olarak götürülüp getirilmeleri aranmıştır¹¹¹. Ayrıca Yargıtay'ın kararlarında sık sık dayanak yaptığı çoğun içinde azın da bulunacağı kuralının pek inandırıcı bir kural olmadığı söylenebilecektir¹¹².

Yargıtay, işçilerin işverence sağlanan servis aracıyla iş elbisesi provası için Urfa'dan Silvan'a götürülürken yolda teröristlerce aracın durdurularak içindekilerin silahla taranması sonucu öldürülmesi olayını da haklı olarak iş kazası saymış ancak, bir yandan üçüncü kişilerin ağır kusuru sonucu iş görme ile kaza olayı

¹⁰⁹ **GÜZEL** Ali, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin 1999 Kararlarının Değerlendirilmesi, İstanbul 2001, s.335.

¹¹⁰ Y10.HD., 19.6.1992, 1991-15658/1992-6893, Çimento İşveren Dergisi, Mart 1993, s.17 vd.

¹¹¹ **TUNCAY** Can, Karar İncelemesi, Çimento İşveren Dergisi, Mart 1993, s.21.

¹¹² **TUNCAY**, Karar, s.21.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

arasında sebep-sonuç bağının kesilmesi, öte yandan işverenden genel yol güvenliğinin sağlanmasının beklenemeyeceği açıklarından işvereni olaydan sorumlu tutmamıştır¹¹³.

Yukarıda açıklandığı üzere, bir olayın iş kazası sayılabilmesi için saydığımız ve sayacağımız unsurların yanında SSK.11/A bendinin a,b,c,d ve e fıkralarında sınırlı olarak belirlenmiş ve buraya kadar açıklanan "hal ve durumlar"dan biri çerçevesinde meydana gelmesi gereklidir¹¹⁴. Bu hal ve durumların dışında meydana gelen ve sigortalıyı zarara uğratan olay, öbür koşullar bulursa bile iş kazası sayılmaz. Olayın belirtilen "hal ve durumlar"dan yalnızca birinde dahi meydana gelmiş bulunması iş kazası olarak nitelendirilmesi için yeterlidir¹¹⁵.

Buna göre, iş kazasına uğrayan sigortalının hastanede tedavi edildikten sonra taburcu edilip evine dönerken trafik kazası sonucu ölmesi SSK.11/A'daki beş durumdan hiçbirine girmediği için iş kazası sayılmaz¹¹⁶. Aynı şekilde sigortalının işyerine gitmek amacıyla bindiği belediye otobüsünden durakta inip, yolun karşı tarafına geçmek isterken, başka bir aracın çarpmasıyla yaralanması da iş kazası sayılmaz¹¹⁷.

D) Sigortalının Uğradığı Kaza Sonucu Bedensel veya Ruhsal Bir Zarara Uğraması

Bir iş kazasından söz edebilmek için, sigortalının karşılaştığı olay nedeniyle hemen veya sonradan bedensel veya ruhsal bir arızayla karşılaşmış olması gerekir¹¹⁸. Arıza kavramı, bedensel ve ruhsal arızaların tümünü kapsar. Uğranılan zararın en azından sosyal sigorta yardımlarının Kurumca sağlanmasını gerektirecek nitelikte ve derecede olması yeterli olacaktır. Bu ölçüde olmayan, örneğin gündelik iş hayatında sıkça rastlanan önemsiz yaralar, sıyrıklar iş kazası olarak nitelendirilmemelidir. Bunların dışında kalan her türlü yaralanma, sakatlanma, kırık, yanık, körlük, sağırılık gibi dış organlarda meydana gelen arızalarla, iç kanama, beyin sarsıntısı gibi iç organlardaki arızalar, iş kazası olarak kabul

¹¹³ Y9HD., 4.7.1985, 4294/7382, YKD., Eylül 1986, s.1329.

¹¹⁴ Y21HD., 24.3.1997, 2206/2246, ERTÜRK, s.118.

¹¹⁵ GÜZEL/ OKUR, s.234; TAŞKENT, s.1965; ÇENBERCİ, s.118; Yargıtay'a göre de: " Hangi hallerin iş kazası sayılacağı tadadi olarak sayıldığından, taraflardan delilleri sorulmalı, tanıklar dinlenmeli, olay yerinde keşif yapılmalı, bütün kanıtlar birlikte değerlendirildikten sonra; işçinin bir başka işyerinde olan kavgaya sırf merak saiki ile gittiği anlaşılırsa, yaralanması, iş kazası sayılmamalıdır (ERTÜRK, s.112).

¹¹⁶ Y10HD., 25.5.1989, 3064/4630, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1989, İstanbul 1991, s.206.

¹¹⁷ Y9HD., 26.9.1989, 4351/6491.

¹¹⁸ ALPER, s.213; Y21HD., 1.7.2004, 6369/6482, Çalışma ve Toplum, Birleşik Metal-İş Ekonomi ve Hukuk Dergisi, 2004/3, s.263-264.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

edilecektir. Olay sonucu sigortalının yaşamını yitirmesi de kuşkusuz bir iş kazasıdır. Sigortalının uğradığı kaza nedeniyle, ruhsal bir arızaya uğraması da iş kazası kapsamına girer. Örneğin akıl hastalığı, hafıza kaybı, zihinsel yorgunluk, sürekli sinir bozuklukları iş kazası sayılır¹¹⁹.

Fiziki görünüşün değişmesi, estetik ve güzelliğin azalması veya kaybı, tik sahibi olmak veya elin, ayağın titremesi, koklama, görme, işitme ve sair duygularla cinsel iktidarın azalması, kaybolması da vücut bütünlüğünün ihlali olarak nitelendirilir¹²⁰.

Vücut bütünlüğünün ihlali veya ölüm, kaza sonucu hemen gerçekleşebileceği gibi, belirli bir süre sonra da ortaya çıkabilir. Bu husus, SSK.11/A da açık bir şekilde ifade edilmiştir. Gerçekten adı geçen fıkra göre, " *İş kazası, ... sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olaydır*". Şu halde, vücut bütünlüğünün ihlali veya ölüm, kazayı meydana getiren olayı takiben hemen husule gelebileceği gibi, olaydan bir süre sonra da hasıl olabilir. İşçi, işini yürüttüğü makine veya aletlerden birinin üzerine düşmesiyle birlikte ölmüş veya yaralanmışsa, zarar hemen; ölüm veya yaralanma, düşme olayından uzun veya kısa bir süre sonra meydana çıkmışsa, zarar sonradan hasıl olmuş demektir¹²¹.

Sigortalının uğradığı bedensel veya ruhsal zararlar dışındaki mal kaybına neden olan olaylar iş kazası değildir¹²². Sigortalıya takılan ve organ görevi yapan protezlerde (örneğin takma kol, ayak, diş vb.) meydana gelen zararların iş kazası sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre, bu tür zararlar iş kazası olarak kabul edilemez¹²³. Diğer bir görüşe göre ise, "vücut tamlığı" kavramının geniş yorumlanarak, vücuda takılan yapay organın, onun ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu durumlarda uğranılan zararı da iş kazası kabul etmek gerekir¹²⁴. Bize göre de ikinci görüş daha isabetlidir.

E) Uygun İlliyet Bağının Bulunması

Sosyal Sigortalar Kanununun 11. maddesinin iş kazasını, sigortalıyı zarara uğratan olay biçiminde nitelendirmiş olması, nedensellik (illiyet) bağını iş kazasının bir unsuru konumuna sokmuştur. Şu halde, bir kaza olayının varlığı yeterli değildir; bu olay ile sigortalının uğramış bulunduğu bedensel veya ruhsal zarar arasında bir ilişkinin bulunması; başka bir ifadeyle, "neden" ile "sonuç" arasında bir bağın

¹¹⁹ GÜZEL/ OKUR, s.234; TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.245-246; ÇENBERCİ, s.117.

¹²⁰ EREN, s.8.

¹²¹ EREN, s.8.

¹²² GÜZEL/ OKUR, s.234; TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.246.

¹²³ EREN, s.6.

¹²⁴ TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.246; GÜZEL/ OKUR, s.234.

varlığı gereklidir¹²⁵. Dolayısıyla işçinin geçirmiş olduğu her kaza iş kazası sayılmaz. Bir olayın iş kazası olarak değerlendirilebilmesi illiyet bağının bulunmasına bağlıdır¹²⁶.

1) Sigortalının Gördüğü İşle Kaza Olayı Arasında Bağlantı

İlliyet bağının bu yönü hakkında doktrinde görüş birliği yoktur. Bizim de katıldığımız görüşe göre, SSK.11/A, hangi durumlarda meydana gelen olayların iş kazası sayılacağını açık bir biçimde belirlemiştir. Bir olay maddede öngörülen "hal ve durumlardan birinde" meydana geldiğinde, o olay iş kazası sayılır. Maddedeki "hal ve durumlar" iş ile kaza arasında bir nedensellik bağı bulunmasına ilişkin karineler olarak nitelendirilemez¹²⁷. Kanun iş kazasının varlığı için olayın maddede sayılan durumlardan birinde meydana gelmesini yeterli görmüştür. Yapılan iş ile zarar verici olay arasında uygun illiyet bağı ancak işverenin hukuki sorumluluğunun doğabilmesi bakımından aranacaktır. Bu nedenle sigortalıyı, sözgelimi işyerinde bulunduğu sırada bedence veya ruhça zarara uğratan her olay iş kazası sayılarak, işçiye sosyal sigorta yardımları yapılacağı halde, uygun illiyet bağı yoksa, işveren sigortaca karşılanmayan zararı tazminle yükümlü tutulamayacaktır¹²⁸. Yargıtay'a göre de, bir olayın SSK.11/A anlamında bir iş kazası olarak nitelendirilmesi, işverenin bu kazadan dolayı sorumlu tutulmasını gerektirmez¹²⁹. Ancak, bu söylenenler bir olayın iş kazası olarak nitelendirilebilmesi için hiçbir illiyet bağının aranmayacağı anlamına da gelmez. İş kazası bakımından olayın SSK.11/A maddesinde öngörülen beş sebepten birine girmesi zorunlu olmakla birlikte, iş ile olay arasında değil ama, olay ile zarar arasında illiyet bağı aranacaktır¹³⁰. Zaten sözkonusu maddede iş kazasının sigortalıyı zarara uğratan olay olarak tanımlanması bu yönü belirgin olarak ortaya koyar¹³¹.

Diğer görüşe göre ise, meydana gelen kazanın görülen işle uygun nedensellik (illiyet) bağı içinde bulunması gerekir¹³². İş kazasının kabul edilebilmesi için, kaza ile görülen iş (hizmet) arasında bir illiyet ve otorite ilişkisi

¹²⁵ GÜZEL/ OKUR, s.235; ALPER, s.216.

¹²⁶ TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.239 vd.

¹²⁷ TAŞKENT, s.1955.

¹²⁸ SÜZEK Sarper, İş Güvenliği Hukuku, Ankara 1985, s.224.

¹²⁹ YHGK., 18.3.1987, 986-722/ 987-203.

¹³⁰ TAŞKENT, s.1956; CANIKLIOĞLU, s.346.

¹³¹ ÇENBERCİ, s.1954.

¹³² ULUSAN İlhan, Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu ve Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 1990, s.74,75; TUNCAY, Sosyal Güvenlik, s.239; TUNCAY'a göre, bir kazanın iş kazası sayılabilmesi için sigortalının gördüğü işle kaza olayı arasında uygun illiyet bağı bulunması gerekir. İş kazasında illiyet bağından maksat, olayların normal akışına ve genel hayat deneyimlerine göre meydana gelen kazanın sigortalının gördüğü işin bir sonucu olmasıdır (TUNCAY A.Can, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2000, Ankara 2002, s.203).

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

bulunmalıdır¹³³. Başka bir deyimle kaza, işçinin işverenin otoritesi altında bulunduğu bir sırada gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmamış olmasından meydana gelmelidir. Bu nedenle konunun açıklığa kavuşturulabilmesi için, uygun illiyet bağı kavramıyla, otorite ilişkisi kavramı üzerinde kısaca durmak gerekir. Burada sözkonusu olan illiyet, uygun illiyettir. Olayların normal akışına ve genel hayat tecrübelerine göre gerçekleşen türden zararlı bir sonucu meydana getirmeye elverişli ya da böyle bir sonucun meydana gelmesini kolaylaştıran sebebe, uygun sebep, bu sebeple sonuç arasındaki bağa da uygun illiyet bağı denir¹³⁴.

Otorite ilişkisi, işçinin hukuki tabiiyetinden doğmaktadır. Esasen, iş sözleşmesini diğer iş görme sözleşmelerinden, özellikle istisna ve vekalet sözleşmesinden ayıran en önemli kriter, iş sözleşmesinde işçinin işverene hukuken bağlı (tabi) olmasıdır. Hukuki tabiiyet, işçinin iş sözleşmesine göre, işverenin emir ve talimatını ifa edip, onun otoritesi altına girmesidir. İşçi, işverene sadece hizmet ediminde bulunmayı değil, aynı zamanda onun otoritesi altına girmeyi, direktifleri uyarınca iş görmeyi de vaat etmektedir. Bu sebeple, otorite ilişkisinin bulunduğu bir sırada, kazaya uğrayan işçi, hizmet borcunu ifa ederken veya hizmet dolayısıyla kazaya uğramış, bu nedenle gördüğü işle (hizmetle) kaza arasında illiyet bağı gerçekleşmiştir¹³⁵.

Bu görüş çerçevesinde, bir kaza, SSK.11/A'da sayılan haller içinde meydana gelmiş olsa dahi onun işle bir ilgisi olup olmadığını saptamak için kazanın işverenin otoritesi altında meydana gelip gelmediğini araştırmak gerekir. Ancak otorite kıstasını çok mutlak anlamda almamak yerinde olur. Kazaya uğranıldığı sırada görülmekte olan işin işverenin çıkarlarına (ya da işletme amaçlarına) hizmet ettiği hallerde sigortalının, işverenin otoritesi altında bulunduğunu kabul etmek gerekir¹³⁶.

Yargıtay ise bir olayda tatil sitesi bekçisinin verilmiş bir işveren talimatı, bir bilgi ve ehliyeti olmadığı halde elektrik arızasını gidermek amacıyla girdiği elektrik trafosunda kazaya uğramasını iş kazası saymış fakat bunda kusuru bulunmadığı için işvereni sorumlu tutmamıştır¹³⁷.

¹³³ Yargıtay'a göre, "sigortalı işçinin işini bitirdikten sonra iş saatleri dışında otelde banyo yaparken karbonmonoksit zehirlenmesinden ölme olayı", iş kazası olarak kabul edilmez (Y10HD. 24.06.1976, 77/506, **YELEKÇİ**, s.247); Y21HD., 20.11.2003, 9435/9645, Çalışma ve Toplum, Birleşik Metal-İş Ekonomi ve Hukuk Dergisi, 2004/2, s.213-215.

¹³⁴ **EREN**, s.11,12.

¹³⁵ **EREN**, s.14.

¹³⁶ **TUNCAY**, Sosyal Güvenlik, s.241.

¹³⁷ Y10HD., 10.6.1997, 35467/4421, **ARICI** Kadir, Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1997, İstanbul 1999, s.293-294.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

Maddi ve manevi tazminat istemine ilişkin olmakla birlikte, iş kazası kavramı açısından da önem taşıyan bir kararında¹³⁸ Yargıtay, çatı onarımı sırasında yıldırım çarpması sonucu ölen sigortalının uğradığı kaza, açıkça belirtilmemekle birlikte, iş kazası sayılmıştır. Kararda asıl uyuşmazlığın, kaçınılmazlık olarak değerlendirilen sigorta olayından işverenin sorumluluğu noktasında odaklaştığı belirtilmektedir. Olayın işyerinde meydana gelmesi (SSK.11/A-a) ve sigortalının gördüğü iş ile kaza olayı arasında uygun nedensellik bağının varlığı halinde kazanın iş kazası olarak kabul edilmesi gerekir. Kaçınılmazlık olgusu, iş kazası değil, SSK.26 kapsamında işverenin rücu tazminatından sorumluluğu açısından önem taşıyacaktır¹³⁹.

Ancak belirtilen esasların yargı organınca somut olaylara uygulanmasında her zaman tutarlı sonuçlara ulaşıldığı söylenemez. Gerçekten Yargıtay, bazı kararlarında, Sosyal Güvenlik Hukukunun sigortalıyı koruma amacından hareketle, iş kazasının belirlenmesi hususundaki ölçütlerde olabildiğince esnek davranırken, özellikle son zamanlarda verdiği kararlarında, olasılıkla tazminat miktarlarının yüksekliği nedeniyle, illiyet bağına katı bir biçimde yorumlamaktadır. Bunun sonucu olarak, SSK.11 hükmünün uygulama alanı önemli ölçüde daralmaktadır¹⁴⁰.

Yargıtay'a göre, sigortalının işverene ait malı kurtarmak amacı ile denize dalması sonucu ölümü bir iş kazasıdır¹⁴¹. Yine işyerinde tartışma sonucu kalp durmasından ötürü ölüm olayı da iş kazası olarak nitelendirilmiştir¹⁴². Buna karşılık, sigortalının izinli iken ve düşün dönüşü arkadaşı tarafından tabanca ile kasten yaralanması iş kazası olarak kabul edilmemiştir¹⁴³. Aynı şekilde, sigortalının iş kazası sonucu yaralanıp hastanede tedavi gördükten sonra memleketine giderken trafik kazası geçirerek ölmesi iş kazası sayılmamıştır¹⁴⁴.

Yargıtay'ın bazı kararlarında, "işverenin eylemi ile zararlandırıcı olay arasında" neden-sonuç bağı arandığı görülmektedir. Gerçekten bir kararında, "özel arabasını kullanarak, görev yerine gitmeden önce ailesiyle vedalaşmaya gitmekte olan işçinin uğradığı kaza iş kazası sayılmaz. Çünkü işverenin eylemi ile zararlandırıcı olay arasında herhangi bir sebep-sonuç bağlantısı yoktur¹⁴⁵". Bazı kararlarında ise kaza olayı ile iş ve işyeri arasında illiyet bağı aranmaktadır. Bu yöndeki bir karara konu olan olayda, işyerinde başka bir sigortalının kullandığı beri

¹³⁸ Y21HD., 18.2.1999, 754/900, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin 1999 Kararlarının Değerlendirilmesi, İstanbul 2001, s.335.

¹³⁹ GÜZEL, Değerlendirme 1999, s.335-336.

¹⁴⁰ GÜZEL, Değerlendirme 1990, s.179.

¹⁴¹ Y9HD., 8.10.1971, 7035/21158, ÇENBERCİ, s.121.

¹⁴² Y10HD., 10.12.1976, 4160/8438, ÇENBERCİ, s.122.

¹⁴³ Y10HD., 30.11.1982, 43227/5318, ÇENBERCİ, s.122.

¹⁴⁴ Y10HD., 25.5.1989, 3064/4630, YKD., Eylül 1989, s.1272.

¹⁴⁵ Y9HD., 15.10.1991, 7939/13115, GÜZEL/ OKUR, s.236.

aletinin sapının sigortalının kafasına çarpması sonucu kazanın meydana geldiği iddia edilmiştir. Yargıtay, maddi olayın bu şekilde gerçekleşmiş olması durumunda iş kazasının mevcut olmayacağına hükmetmiştir. Çünkü, kaza olayı ile iş ve işyeri arasında illiyet bağı bulunmamaktadır.¹⁴⁶ Ancak, SSK.11/A-a hükmüne göre, burada iş kazasının varlığını kabul etmek gerekir.¹⁴⁷

2) Kaza Olayı İle Uğranılan Zarar Arasında Bağlantı

Uygun nedensellik bağının olayla zarar arasında da bulunması gerekir. Yani sigortalının bedence veya ruhça uğradığı zarar yahut ölümün, olayların normal akışına ve genel yaşam deneyimlerine göre meydana gelen olay sonucu ortaya çıktığı ispatlanmalıdır.¹⁴⁸ Ancak hayatın karmaşık olayları içinde illiyet bağının saptanması her zaman kolay olmamaktadır. Her somut olayı kendi koşulları içinde değerlendirmek uygun olacaktır.¹⁴⁹

Hukukumuzda SSK.103/I hükmüne dayanarak, iş kazasına uğradığı tarihten itibaren bir yıl içinde meydana gelen ölüm olayının o kaza sonucu meydana geldiği, ölüm olayı kazadan bir yıl sonra meydana gelmişse nedensellik bağının kesilmiş olduğu ileri sürülmektedir.¹⁵⁰ Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında¹⁵¹, iş kazası sonucu felç olarak meslekte kazanma gücünü kaybeden, maddi ve manevi tazminatlarını tamamen alan bir sigortalının daha sonra adam öldürme suçundan girdiği cezaevinde 12 yıl sonra ölmesinde, ölümün felçli iken cezaevinde bakım ve özen yetersizliği yüzünden meydana geldiği için kaza ile ölüm olayı arasında müterafik illiyet bağı bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Kararın tartışılabilir nitelikte olduğu kanaatindeyiz.

¹⁴⁶ Y10HD., 26.11.1990, 7943/9851, **GÜZEL**, Değerlendirme 1990, S.179; Aynı yönde, Y10HD., 15.4.1997, 2595/2941, **ERTÜRK**, s.117.

¹⁴⁷ **GÜZEL/ OKUR**, s.236.

¹⁴⁸ **ŞAKAR**, s.213; Salt işyerinde meydana gelen bir kaza nedeniyle işverenin olumlu veya olumsuz eylemiyle oluşan zarar arasında bir sebep ilişkisi yani illiyet ilişkisinin varlığı mutlaka aranmalıdır. Böyle bir nedensellik bulunmadığı durumlarda oluşan kazayı iş kazası olarak kabul etmek mümkün değildir (**ARASLI** Utkan, Sosyal Sigorta Türleri, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2002, Ankara 2004, s.398).

¹⁴⁹ **TUNCAY**, Sosyal Güvenlik, s.245; **GÜZEL/ OKUR**, s.235; Yargıtay bir kararında: "Ölüm sebebinin; irinli menenjit olduğu, harici travma olayına rastlanmadığı, bu sonuç ile iş ve işyeri arasında illiyet bağının bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu halde, ağır ve tehlikeli işlerde çalışmaya elverişli bulunduğu dair işe giriş raporu alınmadan ve periyodik muayenelere tabi tutulmadan işte çalıştırılmasının mukavemetini kırması yüzünden hastalanmadığına göre, illiyet bağının oluştuğuna ilişkin olup, maden mühendisi olarak tıbbi konularda uzmanlığı bulunmayan yetersiz bilirkişi raporuna dayanılarak olayın iş kazası sayılması yasaya aykırıdır" demiştir (**ERTÜRK**, s.130,131).

¹⁵⁰ **TUNÇOMAĞ** Kenan, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, 5.B., İstanbul 1991, s.267; Yargıtay bir kararında, "Sigortalı, bekçilik görevini yapmakta iken attan düşmüş ve beyin kanaması sonucu –sonradan da olsa- ölmüşse, olayın iş kazası bulunduğu, anılan (SSK.11'in) açık hükmü gereğidir" (YHGK., 10.06.1983, 2118/2485, **YELEKÇİ**, s.245).

¹⁵¹ YHGK., 16.11.1994, 9-489/688, YKD., Ağustos 1995, s.1189.

Yargıtay verdiği birçok kararında bu anlamda uygun illiyet bağının varlığını aramıştır. Bir olayda, sigortalı işyerinde sıva yaparken iskeleden ayağı kaymış ve ayağında bir sıyrılmaya meydana gelmiştir. Bu olaydan 8 gün sonra bu kişi septi-semi şoku nedeniyle böbrek yetmezliğinden ölmüştür. Yargıtay, ayak sıyrılması olayı ile septi-semi hastalığı ve akut böbrek yetmezliği arasında uygun neden-sonuç bağı var ise, olay SSK.11/A hükmü çerçevesinde iş kazası sayılacaktır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da Özel Dairenin bu kararını yerinde bulmuştur¹⁵².

Yargıtay'ın aynı yönde karar verdiği bir başka olayda, davacı, babasının işyerinde çalışırken kaza geçirdiğini ve bu kaza sonucunda öldüğünün tespitini istemiştir. Yerel mahkeme, ölümün beyindeki tümörün ameliyatı sonucu meydana geldiği kanısına vararak, davayı reddetmiştir. Ancak, sigorta müfettişinin raporu ve eki tutanağından, işçinin işyerinde ağır bir demir kapıyı taşıırken düştüğü ve çok ağır olan kapının altında kaldığı, baygın olarak hastaneye kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Bu olayda Yargıtay, ölen sigortalıya ait tüm röntgen, tedavi ve teşhis, ameliyat ve sair ilgili belgeler ile dava dosyası da gözönünde tutularak, travmatoloji uzmanlarından oluşan bir bilirkişi kurulundan, ölümün kaza sonucu meydana gelip gelmediğinin araştırılmasının ve sonucuna göre karar verilmesinin gerektiğini bildirmiştir¹⁵³. Bunun gibi, "deri balyalarının kaldırılması ile beyin kanaması arasında uygun neden-sonuç bağı varsa, diğer bir deyişle, bu balyaların kaldırılması sırasında sarf edilen fazla efor ölümü meydana getirmişse..." olayı iş kazası kabul etmek gerekir¹⁵⁴.

Zararın, kazanın üzerinden uzun zaman geçtikten sonra ortaya çıkması halinde nedensellik bağının tespiti daha zor olmaktadır¹⁵⁵. Yargıtay'ın 2002 yılında verdiği bir karara konu olan olay, nedensellik bağının tespiti bakımından önem

¹⁵² YHGK., 7.3.1990, 10-40/147, **GÜZEL**, Değerlendirme 1990, s.179.

¹⁵³ Y10HD., 29.6.1992, 6593/7491, YKD., Aralık 1992, s.1874,1875; Yine, "olayın iş kazası niteliğinde bulunduğunun kabulü için, işyerindeki kriz ile sonradan geçirilen ve ölümle sonuçlanan kriz arasında uygun sebep ve sonuç bağı bulunmaktadır (Y9HD., 4.5.1970, 2909/4545, **YELEKÇİ**, s.248); Aynı yönde, Y21HD., 15.1997, 3230/3326, **ERTÜRK**, s.115,116).

¹⁵⁴ Y10HD., 6.2.1975, 105/638, **ÇENBERCİ**, s.122; Başka bir kararında Yargıtay: "Mahkemece her ne kadar olayın iş kazası bulunmaması nedeniyle bu yöne ilişkin istemin reddine karar verilmiş ise de bu sonuca eksik incelemeyle varılmıştır. Gerçekten davacının olay günü (29 Ekim 1994 Cumartesi) işyerinde çalıştığı sırada el bileğinden arızalandığı ancak davacının olaya aldırış etmeyerek evine gittiği, ağrılarının artması üzerine işbaşı yaptığı Pazartesi günü Sağlık Kuruluşuna başvurduğu ve kendisine geçici iş göremezlik ödeneği ile istirahat verildiği daha sonraki tarihlerde bu durumun yinelenmediği, davacının iyileşmesinin sağlanmadığı dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Şu duruma göre davacının Kurum sağlık merkezlerine gönderilerek iddia ettiği biçimde kol ve bileğinden sürekli malül kalıp kalmadığının saptanması, ayrıca iddiasına uygun biçimde gördüğü işin niteliği ve işyeri koşulları gözönünde bulundurularak sigortalıda oluşan arızanın yaptığı iş sonucu olup olmayacağı uzman kişilerce belirlenmesi ve sonucuna göre karar vermek gerekirken eksik incelemeyle sonuca gidilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir (Y21HD., 23.3.1998, 1064/2074, **ERTÜRK**, s.109).

¹⁵⁵ **CANIKLIOĞLU**, s.346.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

taşımaktadır. Karara konu olan olayda, 1991 yılında meydana gelen kazada davacının sağ gözüne metal çapağı kaçmış, sigortalı tedavi görerek iyileşmiş, aradan yedi yıl geçtikten sonra kurumuş bir boya nedeniyle sağ gözünde yeniden bir araz ortaya çıkmıştır. Davacı, arazın, 1991 yılında meydana gelen kaza sonucu olduğu iddiasıyla, maddi ve manevi tazminat davası açmış, mahkemece istek doğrultusunda karar verilmiştir. Ancak Yargıtay 21. Hukuk Dairesi "zararlandırıcı olay ile meydana gelen araz arasında" nedensellik bağının kurulmamış olması ve maddi olgu ve zararlandırıcı olayın hangi nedene bağlandığının saptanmaması gerekçeleriyle kararı bozmuştur¹⁵⁶.

Karara konu olan olayda, olay ile zarar arasında nedensellik bağının varlığı konusunda kesin bir açıklık yoktur. Hayatın normal akışı içinde yedi yıl geçtikten sonra, göze kaçan bir metal parçası nedeniyle arızanın oluşması zor gibi görünse de bunun, bilimsel verilerle, kesin olarak ortaya konulması gerekir. Diğer taraftan, kararda davacının gözünde meydana gelen arazın "kurumuş bir boya parçası"ndan kaynaklandığı belirtilmektedir. İşçinin gözünde bulunan kurumuş boya parçasının göze kaçan metal parçasından mı kaldığı, yoksa yine iş kazası olabilecek daha sonraki başka bir nedenle mi olduğu hususu araştırılmamıştır. Dolayısıyla Yargıtayın, gerek zararlandırıcı olayın hangi maddi olguya dayandırıldığına belli olmaması gerek nedensellik bağının kurulmamış olması gerekçeleriyle kararı bozması isabetlidir¹⁵⁷.

SONUÇ

Sosyal Sigortalar Kanunundaki düzenleme çerçevesinde, iş kazası, birdenbire veya hiç değilse kısa bir zaman parçası içinde ortaya çıkan Kanunda belirtilen durumlarda meydana gelen ve sigortalıyı bedence veya ruhça zarara uğratan olaydır. Bununla birlikte olayın istenilmez ve dıştan meydana gelen bir etkenden kaynaklanması kanunda öngörülmesi değildir.

Bu bakımdan "kazayı (olağanüstü hal), borçlunun kusur ve iradesi dışında meydana gelen, önceden öngörülemeyen, kaçınılması mümkün olmayan, zarar doğuran ve borçluyu sorumluluktan kurtaran herhangi bir olaydır" şeklinde tanımlayan Borçlar Hukuku ile Sosyal Güvenlik Hukukundaki iş kazası birbirinden ayrılmaktadır.

Çalışmamızda da görüldüğü üzere uygulamada bir olayın iş kazası olup olmaması ile işverenin sorumluluğu hususları birbirine karıştırılmaktadır. Bunun

¹⁵⁶ Y21HD., 28.5.2002, 3005/5017, YKD, Ekim 2002, s.1557-1559, Aynı karar, İşveren Dergisi, Kasım 2002, s.19-20.

¹⁵⁷ CANIKLIOĞLU, s.346-347.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

sonucu olarak da işverenin sorumluluğunun bulunmadığı bazı olaylarda iş kazasının da gerçekleşmemiş olduğu kabul edilebilmektedir. Oysa bilinmelidir ki iş kazası olarak değerlendirilen her olayda işverenin sorumluluğu da sözkonusu olacaktır diye bir kural yoktur.

Yine, Yargıtay bazı kararlarında, Sosyal Güvenlik Hukukunun sigortalıyı koruma amacından hareketle, iş kazasının belirlenmesi hususundaki ölçütlerde olabildiğince esnek davranırken, bazı kararlarında ise, olasılıkla tazminat miktarlarının yüksekliği nedeniyle, illiyet bağına katı bir biçimde yorumlamaktadır. Bunun sonucu olarak, SSK.11 hükmünün uygulama alanı önemli ölçüde daralmaktadır. Burada dengeyi iyi ayarlamak gerekir. Yani birtakım ekonomik sebeplerle mevcut düzenlemede herhangi bir değişiklik olmadığı halde, açık bulunan hususlar da bile yorum yoluyla bazı değişikliklere gitmek hukuka uygun görülemez.

YARARLANILAN KAYNAKLAR*

- AKIN** Levent : İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Ankara 2001.
- ALPER** Yusuf : Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sosyal Sigortalar, Bursa 2003.
- ARASLI** Utkan : Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, Açıklama- Yorum- Yüksek Mahkeme Kararları, Ankara 2002 (Karar).
- ARASLI** Utkan : Sosyal Sigorta Türleri, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2002, Ankara 2004 (Değerlendirme 2002).
- ARICI** Kadir : Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1997, İstanbul 1999.
- ASLANKÖYLÜ** Resul : Sosyal Sigortalar, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1990, , İstanbul 1992.
- ATABEK** Reşat : İş Kazası ve Sigortası, İstanbul 1978.
- AYHAN** Abdurrahman : Sosyal Sigorta ve Özel Sigorta Arasındaki İlişki ve Farklara Genel Bir Bakış, Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F.D., C.V, S.1, Haziran 1987.

* Aynı yazarın birden fazla eserine yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

BAŞTERZİ Süleyman : Sosyal Sigorta Türleri, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2001, Ankara 2003.

BOSTANCI Yalçın : Sosyal Güvenlik Hukukunda İsteğe Bağlı Sigortalılık, İstanbul 2004.

CAN Mehmet : Açıklamalı- İċtihatlı Sosyal Sigortalar Uygulaması, Ankara 1995.

CANİKLİOĞLU Nurşen: Sosyal Sigorta Türleri, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2002, Ankara 2004.

CENTEL Tankut : Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1996, İstanbul 1998.

ÇAKMAK İhsan : Şerhli Sosyal Sigortalar Kanunu, C.1, Ankara 2001.

ÇENBERCİ Mustafa : İş Kanunu Şerhi, Ankara 1984.

ÇENBERCİ Mustafa : Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 1985.

DOĞAN Kübra : Sosyal Sigorta İlişkinin Hukuki Niteliği Üzerine Bir Deneme, İş Hukuku Dergisi, C.III, S.III, 1993, s.430.

EREN Fikret : Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, Ankara 1974.

ERTÜRK Erhan : Sosyal Sigortalar Uygulaması, Ankara 1999.

ESENER Turhan: İş Hukuku, Ankara 1978.

GÜVEN Ercan : Sosyal Sigortaların Zorunluluk Prensibi İçinde Sigortalılık Niteliği Sorunu, E.İ.T.İ.A.D., C.IX, S.1, Ocak 1973.

GÜZEL Ali : Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin 1999 Kararlarının Değerlendirilmesi, İstanbul 2001 (Değerlendirme 1999).

GÜZEL Ali : Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1990, İstanbul 1992 (Değerlendirme 1990).

GÜZEL Ali/ **OKUR** Ali Rıza : Sosyal Güvenlik Hukuku, 10. B., İstanbul 2004.

NARMANLIOĞLU Ünal : İş Hukuku, C.I, İzmir 1998.

OĞUZMAN Kemal : Sosyal Sigortalar, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1986, İstanbul 1988 (Değerlendirme 1986).

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

OĞUZMAN Kemal : Sosyal Sigortalar, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1987, İstanbul 1989 (Değerlendirme 1987).

OKUR Ali Rıza : Sosyal Sigorta Türleri Açısından Yargıtayın 1987 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1987, İstanbul 1989 (Değerlendirme 1987).

OKUR Ali Rıza : Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1989, İstanbul 1991 (Değerlendirme 1989).

OKUR Ali Rıza: Sosyal Sigorta Türleri, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1987, İstanbul 1989 (Genel Görüşme 1987).

OZANOĞLU Teoman : Sosyal Sigortalar, Genel Görüşme, Yargıtayın İş Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 1987, İstanbul 1989.

SÖZER Ali Nazım : Sosyal Sigorta İlişkisi, İzmir 1991 (Sigorta İlişkisi).

SÖZER Ali Nazım : 506 sayılı Yasada İş Kazası ve Meslek Hastalıkları Sigortası, Prof. Dr. Kenan Tunçomağ'a Armağan, İstanbul 1997 (İş Kazası).

SÖZER Ali Nazım : Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1995, İstanbul 1997 (Değerlendirme 1995).

SÜMER Haluk Hadi : Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş Kazası mıdır?, Karar İncelemesi, Çimento İşveren Dergisi, C.11, S.4, Temmuz 1997.

SÜZEK Sarper : İş Güvenliği Hukuku, Ankara 1985 (İş Güvenliği).

SÜZEK Sarper : İş Hukukunun Genel Esasları, Ankara 2002 (İş Hukuku).

ŞAKAR Müjdat : Sosyal Sigortalar Uygulaması, İstanbul 2004.

TAŞKENT Savaş : İş Kazası Kavramı, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, C.II, İstanbul 2001.

TEKİNAY/ AKMAN/BURCUOĞLU/ ALTOP : Tekinay Borçlar Hukuku, 7. B., İstanbul 1993.

TUNCAY A. Can : Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 10. B., İstanbul 2002 (Sosyal Güvenlik).

TUNCAY A. Can : Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 1992, İstanbul 1994 (Değerlendirme 1992).

Kamu-İş; C:8, S: 1/2005

TUNCAY Can : Karar İncelemesi, Çimento İşveren Dergisi, Mart 1993 (Karar).

TUNCAY A.Can : Sosyal Sigortalar, Tebliğ, Yargıtayın İş Hukukuna İlişkin Kararlarının Değerlendirilmesi 2000, Ankara 2002 (Değerlendirme 2000).

TUNÇOMAĞ Kenan : Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, 5.B., İstanbul 1991.

TUNÇOMAĞ Kenan/ **CENTEL** Tankut : İş Hukukunun Esasları, İstanbul 2003.

TURAN Güngör : Bağ-Kur Kanunu Açısından İş Kazası Kavramı ve Hukuki Sorunlar, Kamu-İş, C.3, S.4, Temmuz 1994.

ULUSAN İlhan : Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu ve Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 1990.

YELEKÇİ Memduh : Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara 2001.

Çalışma Hayatı İle İlgili Yargıtay Kararları, 1990-1995, KAMU-İŞ, Ankara 1996.